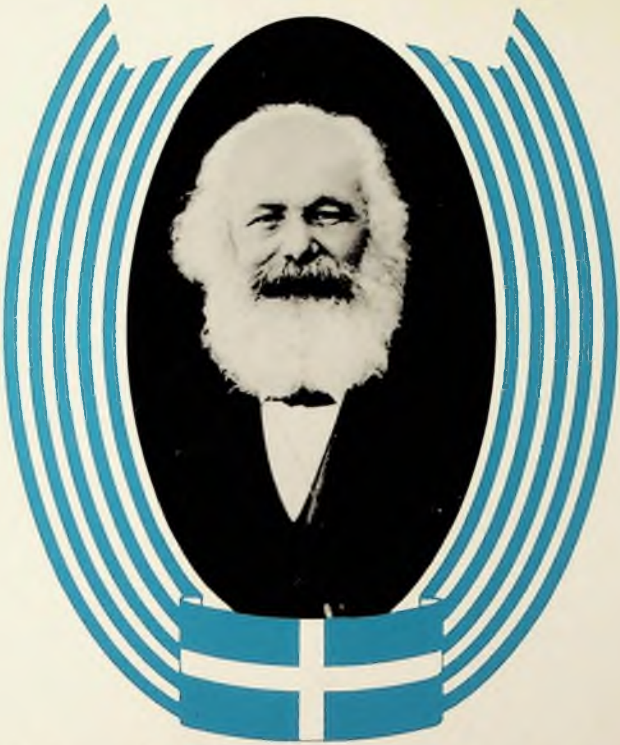
ΟΡΦΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ
(ΠΕΤΡΑΝΟΥ)

Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν για την Ελλάδα

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μαρξ, Ενγκελς, Λένιν
για την Ελλάδα

Αγίας Φιλοθέης 34 - Φιλοθέη,
Αθήνα, 6819715 - 6812483

Φωτοστοιχειοθεσία Γ. Τσιβεριώτης
Εκτύπωση Α. Ελεύθερος
Μακέττα εξωφύλλου Α. Καραβίτης

Μαρξ, Ενγκελς, Λένιν για την Ελλάδα

Κομμάτια διαλεγμένα - μεταφρασμένα από τον Ορφέα Οικονομίδη (Πετρανό), με πρόλογο του ίδιου

εκδόσεις Ορφέας

Περιεχόμενα

Δυο λόγια

Το βιβλίο αυτό, γράφτηκε σε μία πρώτη του μορφή, το 1933, όταν ο συγγραφέας, ηλικίας τότε 26 χρόνων, βρισκόταν στη Μόσχα.

Αν και μεταπολεμικά, ασχολήθηκε με παρεμφερή θέματα στα βιβλία του «Μαρξ, Ενγκελς για την επανάσταση του 1821», (1976) και «ο Μεγάλος Οχτώβρης και η Ελλάδα» (Κάκτος, 1979), ο Ορφέας Οικονομίδης, δεν έτυχε να ξαναθίξει τα πολύ σημαντικά ζητήματα που είχαν τεθεί στο βιβλίο του: «Μαρξ, Ενγκελς, Λένιν, για την Ελλάδα», το 1933.

Τον 19ο αιώνα, στη Γερμανία, τη σκέψη πολλών διανοουμένων και απλών ανθρώπων βασάνιζε το πρόβλημα της σλαυϊκής επέκτασης στη Δυτική και Νότια Ευρώπη, πρόβλημα, που συνδεόταν άμεσα με την τσαρική Ρωσία σαν βασικού εκφραστή των πανσλαυϊστικών ιδεών.

Αυτή τη σκέψη, από τελείως βέβαια διαφορετικό δρόμο, είχαν και ο Μαρξ και ο Ενγκελς.

Ο Μαρξ και ο Ενγκελς, συνεπείς με την άποψή τους και με βασικό δεδομένο τη μεγάλη ρωσική δύναμη, θεωρούσαν ότι μια ενδεχόμενη προώθηση των ρώσων στη Δυτική Ευρώπη θα είχε πολύ αρνητικές συνέπειες, γιατί ένα κατώτερο οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, όπως αυτό της τσαρικής Ρωσίας, θα επιβαλλόταν με τη δύναμη των όπλων, σε λαούς με ανώτερο οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Κατά τη γνώμη μου, το ζήτημα των διαφορετικών οικονομικών ***αλλά ιδιαίτερα πολιτιστικών επιπέδων*** *ανάμεσα στους λαούς είναι ένα από τα βασικότερα προβλήματα της σημερινής ανθρωπότητας.*

Γιατί οι λαοί, ανάλογα με το συγκεκριμένο πολιτιστικό τους επίπεδο σηματοδοτούν, εφαρμόζουν και επεξηγούν λέξεις ή κοινωνικά συστήματα όπως «αστική δημοκρατία» ή «σοσιαλισμός». Δηλαδή δίνουν ένα περιεχόμενο, σ' αυτές τις λέξεις ή τα συστήματα που εφαρμόζουν, ανάλογα με το πολιτιστικό επίπεδο, τις αντιλήψεις που έχουν, για τον άνθρωπο, τον προορισμό του, τον τρόπο ζωής του, τις ανθρώπινες σχέσεις, την ελευθερία κ.ά.

Σήμερα φαίνεται ***σχεδόν απίθανο*** *ότι οι γάλλοι και οι ιταλοί π.χ. θα συγκρουσθούν ένοπλα για την αμφισβήτηση των εθνικών ιταλο-γαλλικών συνόρων, ενώ αντίθετα γίναμε μάρτυρες φοβερών συγκρούσεων, για εθνικές διεκδικήσεις ή προσπάθειες επιβολής, ανάμεσα σε χώρες που διεκδικούν την ονομασία, σοσιαλιστικές.*

Ο Μαρξ, με βάση το σκεπτικό για τη μη κάθοδο των ρώσων στη Μεσόγειο, έβλεπε με δυσπιστία την ελληνική επανάσταση του 1821. Οχι βέβαια γιατί ο μεγάλος αυτός στοχαστής, ήταν κατά των επαναστάσεων, το αντίθετο συνέβαινε, αλλά γιατί είχε επηρεασθεί από απόψεις παρεμφερείς με αυτές του Ιάκωβου Φίλιππου Φαλλμεράϋερ, που ανέπτυξε το 1830 και 1835 («περί της καταγωγής των σημερινών ελλήνων»), και θεωρούσε τους νεοέλληνες ότι έχουν συγγένεια αίματος με τους σλάβους, όπως και τον κοινό θρησκευτικό δεσμό, της χριστιανικής ορθοδοξίας, ανάμεσα στην Ελλάδα

και τη Ρωσία.

Θεωρούσε λοιπόν ότι η ελληνική επανάσταση ήταν δουλειά των ρώσων και ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας, πιστός οπαδός τους.

Οι θέσεις αυτές του μεγάλου γερμανού στοχαστή, για την Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες απόψεις του, δεν δικαιώθηκαν.

Οπως, κατά τη γνώμη μου, δεν δικαιώθηκε απόλυτα η άποψη του Ενγκελς, στη διάκριση που κάνει ανάμεσα σε «λαούς νάνους» και «μεγάλους» λαούς.

Αναμφισβήτητα πολιτιστικά και κυρίως οικονομικά επίπεδα - όπως εννοούσε ο Ενγκελς - διαφορετικά υπάρχουν, και οι ευθύνες των μεγάλων κρατών είναι σήμερα κολοσιαίες. Ομως π.χ. μεγαλύτερη ωριμότητα φαίνεται να υπάρχει σήμερα στη «μικρή» και «φτωχότερη» Σουηδία απ' ότι στις μεγάλες και πλουσιώτερες ΗΠΑ.

Συνολικά, πιστεύω, ότι τα κείμενα των Μαρξ, Ενγκελς, Λένιν για την Ελλάδα παρουσιάζουν μεγάλη επικαιρότητα και ενδιαφέρον γι' αυτό αποφάσισα την επανέκδοσή τους μετά 53 χρόνια.

Σ' αυτό το βιβλίο έχουν προστεθεί στο 3ο κεφάλαιο τρία κείμενα: «Επιστολή για τους άγγλους μισέλληνες», «Οι έλληνες και η Δύση», «Το ζήτημα των Ιονίων νήσων», που είχε μεταφράσει ο συγγραφέας αλλά δεν είχαν δημοσιευθεί στο βιβλίο που εκδόθηκε το 1933.

Φ. Οικονομίδης

Πρόλογος

Με τα ντοκουμέντα αυτά των Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν, που εκδίδουμε σήμερα στην ελληνική γλώσσα, θέτουμε για σκοπό μας να συμπληρώσουμε ένα μεγάλο κενό, όσον αφορά τη θέση των θεμελιωτών αυτών του μαρξισμού - λενινισμού, πάνω στις σοβαρές ιστορικές καμπές της ζωής της χώρας μας και να συντείνουμε, βασιζόμενοι πάνω σ' αυτά, για μια σοβαρότερη μελέτη της ιστορίας της Ελλάδας.

Το υλικό αυτό, γραμμένο, όλο σχεδόν, πάνω στη βράση των γεγονότων που συνταράζανε την Ελλάδα σε διάφορες εποχές, όχι μονάχα μας δίνει μια εικόνα της κατάστασης της χώρας μας, αλλά και μας αναλύει με τον πιο αυθεντικά μαρξιστικό φακό τα αίτια και τις κινητήριες δυνάμεις, που τα προκαλούσαν. Αν μάλιστα μας ήτανε δυνατό να βρούμε υλικό πάνω σε δυο - τρεις ακόμα σοβαρούς σταθμούς της ιστορίας της Ελλάδας (έξωση του Οθωνα, κυβέρνηση Τρικούπη, πόλεμος του 1897, «Επανάσταση» του 1909 κ.λπ.). Θα μπορούσαμε, χωρίς άλλο, να μιλήσουμε για ιστορία της Ελλάδας, γραμμένη από τους Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν.

Δυστυχώς για την ώρα, σχετικό υλικό πάνω σε μερικά τέτοια σημεία δεν κατορθώσαμε να βρούμε. Ισως γιατί τέτοιο δεν υπάρχει, ίσως πάλι γιατί βρεθήκαμε ανίκανοι γι' αυτό. Γιατί ο όγκος της αυθεντικής μαρξιστικής - λενινιστικής φιλολογίας εί-

ναι τόσο τεράστιος, ενώ αντίθετα οι δυνάμεις μας τόσο μικρές, που σαν βρεθούμε ανάμεσα στον όγκο αυτό της φιλολογίας, παθαίνουμε ό,τι ακριβώς κι ένας πεινασμένος σαν θα βρεθεί μπρος σ' ένα πλούσιο τραπέζι και δεν ξέρει τι να πρωταρχήσει να τρώει. Ομως υπάρχει και μια τρίτη εκδοχή. Η αυθεντική μαρξιστική - λενινιστική φιλολογία μόλις ύστερ' από την επανάσταση του Οχτώβρη 1917 άρχισε να βγαίνει στη δημοσιότητα, χάρη στην εγκαθίδρυση της σοβιετικής εξουσίας στη Ρωσία. Ενα σωρό υλικό και ντοκουμέντα του Μαρξ και του Ενγκελς βρίσκονταν, πριν την Οχτωβριανή επανάσταση και πολλά απ' αυτά συνεχίζουν να παραμένουν ακόμα, μέσα στα συρτάρια και τις τσέπες των διαφόρων ηγετών της σοσιαλδημοκρατίας, χωρίς να γίνονται κοινό κτήμα της μάζας. (¹) Γι' αυτό και βλέπουμε καθημερινά όλο και καινούργια ντοκουμέντα να έρχονται σε φως από το Ινστιτούτο Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν της Μόσχας, το οποίο φροντίζει με κάθε θυσία και κάθε μέσο να τα συγκεντρώσει όλα στα χέρια του, σ' οποιαδήποτε γωνιά της γης κι αν βρίσκονται αυτά.

Το περισσότερο από το υλικό αυτό των Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν, είναι παρμένο από άρθρα τους, που δημοσιεύτηκαν κυρίως στις εφημερίδες «New York Tribune», «Neue Oder-Zeit» και «Πράβντα».

Οι Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν, σαν πολιτικοί ηγέτες της τάξης του προλεταριάτου, εξετάζοντας κι ερευνώντας την πολιτική και οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας απ' όλες της τις πλευρές, αγκαλιάζα-

---

(¹) Χαρακτηριστικό είναι το ότι ο Δ. Ριαζάνωφ έκρυβε τις επιστολές του Μαρξ, μόνο και μόνο γιατί σ' αυτές προφητικά ξεσκεπάζονταν ο ρόλος που θα' παιζε κάποτε ο Κάουτσκι.

νε όλα τα σύγχρονα προβλήματα της εποχής τους, ενδιαφερόμενοι και για τα «παραμικρά» κατά τα φαινόμενα ζητήματα, μα που στην ουσία παίζανε μεγάλο ρόλο στην οικονομική και πολιτική ζωή ολόκληρης της κοινωνίας.

Ξεκινώντας από μια τέτοια πλευρά, δεν μπορούσαν παρά να καταπιαστούν με τη εξέταση ξεχωριστά κάθε κρίκου της παγκόσμιας κοινωνικο-πολιτικής αλυσσίδας, εξετάζοντάς την απ' όλες τις πλευρές της κοινωνικής και πολιτικής της ανάπτυξης. Πάνω σ' αυτή τη βάση συνεπώς, θα πρέπει να δούμε και το κίνητρο που έσπρωξε το Μαρξ, τον Ενγκελς και το Λένιν, να καταπιαστούν με την εξέταση των ελληνικών ζητημάτων.

Το υλικό που μας δίνουν ο Μαρξ και ο Ενγκελς, το αδράχνουν κυρίως με την ευκαιρία του Κριμαϊκού πολέμου (1853 - 1854) και του Ρωσοτουρκικού του 1877 και βρίσκεται δημοσιευμένο στην αμερικανική εφημερίδα «New - York Tribune» ([1]), της

([1]) Το «NEW-YORK TRIBUNE» ήταν όργανο της αριστερής πτέρυγας των αμερικάνων Βίγκι (Φιλελεύθερων) εχθρών της δουλείας, μέσα απ' τους οποίους βγήκανε αργότερα οι μελλοντικοί ιδρυτές του κόμματος των Ρεμπουπλικάνων. Υστερα από τις επαναστάσεις του 1848, η εφημερίδα αυτή με την προοδευτική της, μισοσοσιαλιστική δημοκρατική άποψη, γένηκε το όργανο των πολυάριθμων πολιτικών φυγάδων στην Αμερική, ιδίως των Γερμανών, που αποτελούσαν την πλειοψηφία τους. Για το λόγο συνεπώς αυτό ενδιαφέρονταν να έχει ανταποκρίσεις από το κίνημα της Ευρώπης. Και μια που ο Μαρξ ήταν ο περισσότερο γνωστός μέσα στους κύκλους των εξορίστων, τον πήρε συνεργάτη της γι' αυτή τη δουλειά. Ομως η συνεργασία αυτή δεν διήρκεσε πολύ, γιατί τόσο ο Μαρξ όσο και ο Ενγκελς ήταν περαστικοί μπορεί να πει κανείς, από την αστικο-ριζοσπαστική αυτή εφημερίδα. Γι' αυτό κι αργότερα με την όξυνση της ταξικής πάλης στις Ενωμένες Πολιτείες - που στα 1856 πήρε μορφή ανοιχτού εμφύλιου πολέμου στο Κάνσας - το ενδιαφέρον της «Τριμπούνας» για την εξωτερική

οποίας την εποχή αυτή ήταν ανταποκριτές (2).

*Η θέση του Μαρξ στην εφημερίδα αυτή δεν ήταν και τόσο ικανοποιητική γι' αυτόν (3). Οταν συνεργάζονταν σ' αυτήν τον θεωρούσαν και τον κύτταζαν μόνο σαν στρατιωτικό ανταποκριτή και του φέρνονταν με μεγάλη δυσπιστία ως προς τα πολιτικά ζητήματα. Με πόση πίκρα ο Μαρξ γράφει στον Ενγκελς γι' αυτή τη διαγωγή των μπουρζουάδων διευθυντών της «Τριμπούνας»... «Η **«Τριμπούνα»** - γράφει στον Ενγκελς - τον τελευταίο καιρό ξανάρχισε πάλι να δημοσιεύει όλα μου τα άρθρα σαν κύρια άρθρα, όμως τ' όνομά μου το βάζει μόνο κάτω από τις σαχλαμάρες. Ετσι, π.χ., οικειοποιήθηκε μια λεπτομερή ανάλυση των οικονομικών της Αυστρίας, άρθρο για την Ελληνική επανάσταση κ.λπ. Το αυτορεκλαμάρισμα με τα πολιτικά σου άρθρα γένηκε «συνταγματική» συνήθεια. Προϋποθέτω positivement (χωρίς άλλο) - μόλις πάρω απάντηση απ' το Νταν (4) για τα τελευταία άρθρα που έστειλα - θα απαιτή-*

κίνηση άρχισε να ελαττώνεται. Ετσι τον τελευταίο καιρό η συνεργασία των Μαρξ και Ενγκελς συνίστατο μόνο στην αποστολή στρατιωτικών και διπλωματικών ανταποκρίσεων και λίγο αργότερα επήλθε πλήρης ρήξη με την «Τριμπούνα».

(2) Τυπικά ανταποκριτής ήταν μόνο ο Μαρξ, όμως πάρα πολλά άρθρα και ανταποκρίσεις γράφονταν από τον Ενγκελς, μολονότι καταχωρούνταν στην εφημερίδα με τ' όνομα του Μαρξ. Εξαφνα σ' ένα γράμμα του με ημερομηνία 9/3 1854 ο Μαρξ γράφει στον Ενγκελς: «Την Τρίτη στέλνω το τελευταίο δοκιμαστικό άρθρο στο ακρωτήριο (της Καλής Ελπίδας). Γι' αυτό εσύ πρέπει να μου φτιάξεις κάτι για την Τριμπούνα» PERHAPS THE GREEK REVOLUTION (μπορεί νάναι για την Ελληνική επανάσταση)».

(3) Τις περισσότερες πληροφορίες που σχετίζονταν με τη συνεργασία του Κ. Μαρξ στο **NEW YORK TRIBUNE** τις παίρνουμε από τους προλόγους του σ. Β. Αντορατσκι στα Απαντα των Μαρξ - Ενγκελς.

(4) Πρόκειται για το διευθυντή του **«NEW YORK TRIBUNE»**.

σω αύξηση της τιμής των άρθρων, αναφερόμενος ειδικά στα έξοδα που χρειάζονται για τα πολεμικά άρθρα. Τι νομίζεις; Αυτοί οι κύριοι θάπρεπε να πληρώνουν 3 λίρες το άρθρο. Ξοδεύουνε 500 λίρες για να στείλουν τον Τέυλορ στις Ινδίες, ενώ αυτό το υποκείμενο τους στέλνει από κει λιγότερα και χειρότερα απ' όσα τους στέλνω εγώ για το ίδιο ζήτημα από δω. Μα και τι μπορεί να μάθει αυτός μ' ένα γρήγορο πέρασμα από μια τέτοια χώρα; Με 3 λίρες το άρθρο θα βγω επί τέλους από τις δυσκολίες». Στη υπόθεση μάλιστα αυτή δεν είχε παίξει και λίγο ρόλο ο πράχτορας της τσαρικής κυβέρνησης - εξοριστος πολιτικός πανσλαυϊστής - Γκουρόβσκυ, πούχε κατορθώσει να εισχωρήσει μέσα στο «New-York Tribune». Το κατά πόσο δε ισχυρή ήταν αυτή η επιρροή του Γκουρόβσκυ, μας το δείχνει το γεγονός, ότι από πέντε άρθρα πούχε στείλει ο Ενγκελς σχετικά με τον πανσλαυισμό, η σύνταξη δημοσίευσε μόνο ένα, που κι αυτό είχε διαστρεβλωθεί στα κύριά του σημεία. Ομως παρ' όλα αυτά οι ανταποκρίσεις και τα άρθρα τους σ' αυτή την εφημερίδα ήταν και παραμένουν για μας, οι πιο γνήσιες κι οι πιο αυθεντικές πρωταρχικές μαρξιστικές πηγές, απ' όπου θα ξεκινήσουμε για τη μελέτη της ιστορίας της χώρας μας.

Η συνεργασία αυτή των Μαρξ - Ενγκελς στο «New-York Tribune» τους έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθούν και με το ανατολικό ζήτημα, που την εποχή αυτή τίθονταν με τον πιο οξύτερο τρόπο, και οι Μαρξ - Ενγκελς, κατέχοντας το ζήτημα αυτό όσο λίγοι και παρατηρώντας μέσα του όλο το βάθος και την οξύτητα των αντιθέσεων των καπιταλιστικών δυνάμεων της Ευρώπης, διαβλέπουν σαν μόνη δι-

έξοδο για την πραγματική λύση του ζητήματος αυτού τη δημιουργία της Βαλκανικής Ομοσπονδίας, είτε όπως την ονομάζει ο Μαρξ, της «Ομοσπονδιακής δημοκρατίας των σλαυϊκών πολιτειών». Νιώθοντας ότι η τούρκικη απολυταρχία αποτελούσε το μεγαλύτερο εμπόδιο για την ανάπτυξη των βαλκανικών λαών με το να τους κρατά κάτω απ' το ζυγό της, διαβλέπουν ότι μόνο με το γκρέμισμά της και με το διώξιμό της από την Ανατολική Ευρώπη θα κατορθωθεί η ανάπτυξη των βαλκανικών χωρών. Ομως διαβλέποντας συνάμα ότι το διώξιμο των Τούρκων θα σήμαινε δυνάμωμα του τσαρισμού, που καραδοκούσε την ευκαιρία για ν' αντικαταστήσει το Σουλτάνο, ξεσκεπάζουν όλη τη διπρόσωπη πολιτική των ευρωπαϊκών δυνάμεων και τις μηχανορραφίες τους όσον αφορά τα εμπόδια που φέρνανε στην απελευθέρωση των βαλκανικών λαών, σπρώχνοντας έτσι τους λαούς αυτούς στην αγκαλιά του Τσάρου.

«Οι νότιοι Σλαύοι και οι Ελληνες της Τουρκίας - μας λέει ο Μαρξ - έχουν περισσότερο κοινά συμφέροντα με τη Δυτική Ευρώπη, παρά με τη Ρωσία»... όμως λέει αλλού: **«η κούφια και που ποτέ δεν τέθηκε στην πράξη θεωρία για τη διαφύλαξη του** *status quo*... **που εφευρέθηκε για να αποσοβηθούν οι αρπαγές των τουρκικών εδαφών από τους Ρώσους, αναγκάζει δέκα εκατομμύρια Ελληνες χριστιανούς της Ευρωπαϊκής Τουρκίας να απευθύνονται στη Ρωσία και να ζητούν βοήθεια και υπεράσπιση».**

Γι' αυτό και μιλώντας μας σ' άλλο μέρος, μας λέει πως **«η λύση του τουρκικού ζητήματος... εξαρτιέται από την ευρωπαϊκή επανάσταση».** Αλλιώς: **«το δυνάμωμα των Ελλήνων στην Κων/πο-**

λη σημαίνει υποταγή της Τουρκίας στη Ρωσία».

Κι έτσι στηριζόμενοι πάνω σ' αυτή τη βάση, ότι δηλαδή μια που το διώξιμο των Τούρκων από την Ανατολική Ευρώπη, σημαίνει αντικατάστασή τους από τη Ρωσία, που αν ***«καταλάβει την Τουρκία οι δυνάμεις της μεγαλώνουν δυο φορές»****, διαβλέποντας ότι αυτό το δυνάμωμα του τσαρισμού σημαίνει κίνδυνο για όλη την Ευρώπη - για την επανάσταση, δεν μπορούν παρά να πάρουν θέση ενάντια στο διώξιμο της Τουρκίας από την Ανατολική Ευρώπη, εφ' όσον αυτό θα γίνονταν με το δρόμο της αντικατάστασής της απ' τον τσαρισμό κι όχι με το δρόμο της επανάστασης:* ***«.. το να ισχυριστούμε πως αυτό μπορεί να γίνει μόνο με το δρόμο της αντικατάστασής τους*** *(των Τούρκων δηλ. σ. Ο.Ο.)* ***από τους Ρώσους είτε τους Αυστριακούς, αυτό σημαίνει να ισχυριζόμαστε ταυτόχρονα ότι η σημερινή πολιτική σύνθεση της Ευρώπης πρόκειται να συνεχιστεί αιώνια****», μας λέει ο Μαρξ.*

Ομως, ***«η ήττα των Ρώσων επιτάχυνε πολύ την κοινωνική ανατροπή στη Ρωσία... κι επιτάχυνε και την ΑΠΟΤΟΜΗ ΑΛΛΑΓΗ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ****».*

(Γράμμα του Ενγκελς στο Β. Λήμπκνεχτ. Φλεβ. 1878).

Να συνεπώς γιατί ο Μαρξ και ο Ενγκελς, αναγκάζονται να πάρουν τέτοια θέση απέναντι στο ανατολικό ζήτημα, αν και βλέπουν στο πρόσωπο των Βαλκανικών λαών για την εποχή αυτή, το φορέα του πολιτισμού στην Ανατολική Ευρώπη: ***Μόνο τότε,*** *μας λέει ο Ενγκελς,* ***όταν ύστερα από την πτώση του τσαρισμού οι εθνικές διαθέσεις αυτών των λαών - νάνων απελευθερωθούν από τη σύνδε-***

ση των πανσλαυϊστικών τάσεων για την παγκόσμια κυριαρχία, μόνο τότε εμείς μπορούμε να δόσουμε σ' αυτούς ελευθερία δράσης...».

(Γράμμα του Ενγκελς στον Κάουτσκι, 7 Φλεβάρη 1882).

«Γι' αυτό και μόνο γι' αυτό - μας λέει ο Λένιν - ο Μαρξ κι ο Ενγκελς ήταν ενάντια στο εθνικό κίνημα των Τσέχων και των νότιων Σλαύων»... (¹) γιατί «τα συμφέροντα της απελευθέρωσης μερικών μεγάλων και μεγαλύτερων λαών της Ευρώπης στέκονται ψηλότερα από τα συμφέροντα του απελευθερωτικού κινήματος των μικρών εθνών»... γιατί «την απαίτηση της δημοκρατίας πρέπει να την πάρουμε σε πανευρωπαϊκή - τώρα πρέπει να πούμε σε παγκόσμια - κλίμακα κι όχι απομονωμένα...».

Να συνεπώς από ποια πλευρά πρέπει να πούμε, γιατί ο Μαρξ και ο Ενγκελς κύτταζαν με τέτοιο τρόπο τη λύση του βαλκανικού ζητήματος:

«Εμείς, σαν κομμουνιστές, - λέει ο Λένιν - μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει και θα υποστηρίξουμε τα αστικο-απελευθερωτικά κινήματα στις αποκιακές χώρες, όταν αυτά τα κινήματα είναι πραγματικά επαναστατικά, όταν οι αντιπρόσωποι αυτών δεν πρόκειται να μας εμποδίσουν να διαπαιδαγωγήσουμε και να οργανώσουμε με το επαναστατικό πνεύμα την αγροτιά και τις πλατειές μάζες των εκμεταλλευομένων. Αν όμως δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα τέτοιες συνθήκες, τότε οι κομμουνιστές πρέπει να αγωνιστούν ενάντια στη ρεφορμιστι-

---

(¹)Οπως θα δει κι ο αναγνώστης διαβάζοντας τα κείμενα του Μαρξ και του Ενγκελς, μιλώντας για νότιους Σλαύους ο Μαρξ κι ο Ενγκελς συμπεριλαμβάνουν σ' αυτούς και τους Ελληνες, τους οποίους θεωρούν σλαυϊκής καταγωγής με νεοελληνική γλώσσα.

κή μπουρζουαρζία, στην οποία συγκαταλέγονται και οι ήρωες «της ΙΙ Διεθνούς».

Και μια που ο τσαρισμός αντικαθιστώντας την τουρκική απολυταρχία, όχι μόνο δεν μπορούσε να δώσει τη δυνατότητα αυτή, αλλά θα απειλούσε κι ολόκληρη την ευρωπαϊκή επανάσταση, γι' αυτό ο Μαρξ κι ο Ενγκελς στάθηκαν ενάντια στα κινήματα αυτά των Βαλκανικών χωρών που υποκινούνταν από τη Ρωσία.

Κι αυτό πιο καλλίτερα μας το εξηγεί ο Λένιν:

«Οπως είναι γνωστό, ο Μαρξ στέκονταν υπέρ της ανεξαρτησίας της Πολωνίας, από την άποψη των συμφερόντων της ***ευρωπαϊκής*** *δημοκρατίας στον αγώνα της ενάντια στις δυνάμεις και την επιρροή - μπορούμε να πούμε: ενάντια στην παντοδυναμία και την επικρατούσα αντιδραστική επιρροή - του τσαρισμού. Η ορθότητα αυτής της άποψης πήρε την πιο ανάγλυφη και πραγματική επικύρωση στα 1849, όταν η σκλάβικη ρούσικη στρατιά συνέτριψε την εθνικο-απελυθερωτική και επαναστατικο-δημοκρατική εξέγερση στην Ουγγαρία. Κι από τότε ώς το θάνατο του Μαρξ, ακόμα κι αργότερα ώς το 1890, που απειλούνταν ένας αντιδραστικός πόλεμος του τσαρισμού σε συμμαχία με την Γαλλία ενάντια στη* ***μη ιμπεριαλιστική****, αλλά εθνικά ανεξάρτητη Γερμανία, ο Ενγκελς στέκονταν πρώτ' απ' όλα και περισσότερο απ' όλα υπέρ της πάλης ενάντια στον τσαρισμό. Γι' αυτό, και μόνο γι' αυτό, ο Μαρξ και ο Ενγκελς ήταν ενάντια στο εθνικό κίνημα των Τσέχων και των νότιων Σλαύων».*

Αυτά όσον αφορά τις γνώμες του Μαρξ και του Ενγκελς πάνω στο βαλκανικό ζήτημα.

Τα άρθρα του Λένιν, τόσο για τους βαλκανι-

κούς πολέμους, όσο και για τον αποκλεισμό του 1917, είναι δημοσιευμένα στην «Πράβντα», που από την αρχή της έκδοσής της (1912), ήταν το επίσημο όργανο του Μπολσεβίκικου Κόμματος. Στα άρθρα του αυτά ο Λένιν, συνεχίζοντας κι αναπτύσσοντας τις θέσεις του Μαρξ και του Ενγκελς πάνω στο βαλκανικό ζήτημα, μας το αποκαλύπτει σ' όλη του την πραγματικότητα, δίνοντάς μας χαρακτηρισμούς για όλο το κοινωνικο-οικονομικό και πολιτικό καθεστώς των βαλκανικών χωρών.

Κλείνοντας την εισαγωγή μας αυτή θα θέλαμε να πούμε μερικές τεχνικές λεπτομέρειες, όσον αφορά το δούλεμα του υλικού. Ολα σχεδόν τα κομμάτια αυτά - εχτός απ' το άρθρο του Λένιν «Ποιον κοροϊδεύετε; τον εαυτό σας κοροϊδεύετε!», που είναι ειδικά γραμμένο για την Ελλάδα - είναι παρμένα από άρθρα και ανταποκρίσεις των Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν, πάνω στο ανατολικό ζήτημα. Το ξεχώρισμα βέβαια που κάνουμε μεις, ελαττώνει κατά πολύ την αξία τους και τα κάνει δυσκολονόητα. Ομως αλλιώς δεν μπορούσε να γίνει.

Οσον αφορά την ταξινόμηση του υλικού, φροντίσαμε να το βάλουμε κατά χρονολογική σειρά των γεγονότων. Οι τίτλοι που σημειώνουμε με αστερίσκους είναι δικοί μας. Αυτό το κάνουμε για δυο λόγους: ***πρώτο*** *γιατί οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι γενικοί, μια που τα άρθρα, όπως αναφέρουμε και πιο πάνω, ασχολούνται όχι ειδικά με την Ελλάδα αλλά με το όλο ανατολικό ζήτημα και* ***δεύτερο*** *γιατί οι περισσότεροι απ' αυτούς δεν είναι του Μαρξ και του Ενγκελς, αλλά της σύνταξης των εφημερίδων, όπου δημοσιεύτηκαν. Αρχίζουμε πρώτα από τους χαρακτηρισμούς που δίνουν οι Μαρξ - Ενγκελς για*

τους Ελληνες και την ελληνική μπουρζουαζία και τον κλήρο κι από κει και πέρα προχωρούμε κατά χρονολογική σειρά των γεγονότων. (Επανάσταση του 1821, εξέγερση του 1853 κλπ.).

Οχι λίγο στη σωστή απόδοση της μετάφρασης (¹) βοήθησε κι ο σ. ΡΕΝΟ.

ΟΡΦΕΑΣ ΠΕΤΡΑΝΟΣ (ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ)

(¹) Η μετάφραση έχει γίνει απ' τα ρούσικα.

I
Σαν Εισαγωγή

★ Τα αίτια της καταστροφής της Ελλάδας

Εκεί που η **δουλεία** αποτελεί την κυρίαρχη μορφή της παραγωγής, εκεί η εργασία γίνεται δουλική ενέργεια, δηλαδή κάτι που ατιμάζει τους ελεύθερους ανθρώπους. Εξ αιτίας αυτού κλείνει η έξοδος από αυτό τον τρόπο παραγωγής, ενώ σύγχρονα από το άλλο μέρος απαιτείται ο παραμερισμός του, γιατί η δουλεία αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξη της παραγωγής. Κάθε παραγωγή που στηρίζεται πάνω στη δουλεία και κάθε κοινωνία που βασίζεται πάνω σ' αυτήν, καταστρέφονται απ' αυτή την αντίθεση. Η λύση στις περισσότερες περιπτώσεις δίνεται με τη βίαιη καθυπόταξη της καταστρεφόμενης κοινωνίας από άλλες πιο δυνατές (η Ελλάδα υποτάχτηκε στη Μακεδονία κι αργότερα στη Ρώμη). Εφ' όσον αυτές οι τελευταίες, με τη σειρά τους, βασίζονται στην εργασία των δούλων, γίνεται μόνο μια μετατόπιση του κέντρου και όλη η πορεία επαναλαμβάνεται σε ανώτερο επίπεδο, ώς που στο τέλος και η Ρώμη υποτάχτηκε σ' ένα λαό που στη θέση της δουλείας εισήγαγε νέο τρόπο παραγωγής. Η δουλεία καταργείται, βίαια ή θεληματικά, και στην περίπτωση αυτή **καταστρέφεται ο παληός τρόπος παραγωγής**. Τη θέση του μεγάλου πολιτισμού, την παίρνει η τεμαχισμένη οικονομία των σκουώττερς ([1]), όπως στην

([1]) squatters = ενοικιαστές καινούργιων γαιών, μέσα στο προ-

Αμερική. Αργότερα και η Ελλάδα καταστράφηκε απ' τη δουλεία, ακόμα και ο Αριστοτέλης έλεγε σε σχέση μ' αυτό, ότι η επικοινωνία με τους δούλους αποσυνθέτει τους πολίτες, χωρίς να αναφέρουμε και το ότι στερούν τους πολίτες από δουλειά. Αλλο πράμα η οικιακή σκλαβιά στην Ανατολή. Αυτή εδώ δεν αποτελεί άμεσα βάση της παραγωγής, αλλά είναι έμμεσα συστατικό μέρος της οικογένειας, περνώντας σ' αυτήν απαρατήρητα (οι σκλάβες του χαρεμιού).

....

Μαζί με την ανύψωση της Κωνσταντινούπολης και την πτώση της Ρώμης τελειώνει η αρχαιότητα. Με την πτώση της Κων/πολης είναι αδιάσπαστα συνδεμένο το τέλος του μεσαίωνα. Οι νέοι χρόνοι αρχίζουν με την επιστροφή στους έλληνες. Αρνηση της άρνησης!

★ (Φ. Ενγκελς, «Η διαλεχτική της Φύσης»).

★ Η ελληνική εθνικότητα

....

Οι έλληνες στην Τουρκία είναι κατά ένα μεγάλο μέρος σλαυϊκής προέλευσης, πήρανε όμως τη νεοελληνική γλώσσα. Στην πραγματικότητα είναι γενικά αναγνωρισμένο, πως αν εξαιρέσουμε μερικές

τσές της αποικοποίησης του Καναδά, των Ενωμένων Πολιτειών, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας.

αριστοκρατικές οικογένειες της Κων/πολης και της Τραπεζούντας, ακόμα και σ' αυτή την Ελλάδα, πολύ λίγους με καθαρό ελληνικό αίμα μπορούμε να βρούμε. Οι έλληνες είναι, μαζί με τους εβραίους, οι μεγαλύτεροι έμποροι στα θαλασσινά λιμάνια και σε πολλές πόλεις του εξωτερικού. Επίσης σε μερικές περιφέρειες είναι γεωργοί. Ομως πουθενά, αν εξαιρέσουμε τη Θεσσαλία και ίσως την Ηπειρο, ούτε αριθμητικά, ούτε σε πυκνότητα πληθυσμού, ούτε στην εθνική τους συνείδηση δεν αποτελούν αποφασιστικά έθνος. Η επιρροή που χρησιμοποιούσαν μερικές αριστοκρατικές ελληνικές οικογένειες σαν διερμηνείς, γρήγορα λιγοστεύει, από τότε που οι τούρκοι άρχισαν να σπουδάζουν στην Ευρώπη, και οι ευρωπαϊκές πρεσβείες απόχτησαν ακόλουθους που μιλάνε τούρκικα.

Περνάμε τώρα στη ράτσα, που απαρτίζει τη βασική μάζα του πληθυσμού και που το αίμα της πλεονάζει σε κάθε μείξη ράτσας που γίνεται. Μπορούμε να πούμε, πως αυτή αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του χριστιανικού πληθυσμού από την Πελοπόννησο ώς το Δούναβη και από τη Μαύρη Θάλασσα μέχρι τα αλβανικά βουνά. Αυτή είναι η σλαυϊκή ράτσα και, ιδιαίτερα, εκείνος ο κλάδος της που λέγεται ιλλυρικός είτε νοτιοσλαυϊκός...

★ (Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «New-York Tribune» στις 7 Απρίλη 1853 με τον τίτλο «Οι εθνικότητες στην Τουρκία»).

★ Η ελληνική μπουρζουαζία

Οι έλληνες, οι αρμένηδες, οι σλαύοι και οι

φράγκοι, πούναι εγκαταστημένοι στα μεγάλα θαλασσινά λιμάνια, κρατούν στα χέρια τους όλο το εμπόριο και, ορισμένως, δεν έχουν κανένα λόγο να ευγνωμονούν τους τούρκους μπέηδες και πασάδες για το ότι τους δόθηκε αυτή η δυνατότητα. Αν διώξουν όλους τους τούρκους από την Ευρώπη, το εμπόριο δεν θα πάθει τίποτα απ' αυτό. Ομως η ανάπτυξη γενικά του πολιτισμού; Ποιος τον διαδίδει αυτόν σε όλα τα τμήματα της Ευρωπαϊκής Τουρκίας; Οχι οι τούρκοι, επειδή η ποσότητά τους είναι ασήμαντη και διεσπαρμένη σ' όλη τη χώρα. Μπορούμε να πούμε, ότι αυτοί έχουν εγκατασταθεί σίγουρα μόνο στην Κων/πολη και σε δυο - τρεις μικρές αγροτικές περιφέρειες. Η σλαυϊκή και η ελληνική μπουρζουαζία, στις πόλεις και στα εμπορικά κέντρα, αποτελούν το αληθινό στήριγμα κάθε είδους πολιτισμού, που πραγματικά εισάγεται στη χώρα. Αυτό το κομμάτι του πληθυσμού, όλο και γίνεται πλουσιότερο και μεγαλώνει την επιρροή του, ενώ οι τούρκοι όλο και περισσότερο παραμερίζονται σε δεύτερη μοίρα. Αν δεν είχαν το μονοπώλιο στα κρατικά και στρατιωτικά πόστα, γρήγορα θα εξαφανίζονταν εντελώς. Ομως αυτό το μονοπώλιο γίνεται αδύνατο για το μέλλον και η δύναμη των τούρκων θα μετατραπεί σε αδυναμία, αν εξαιρέσουμε την περίπτωση, όπου αυτοί θα αποτελέσουν τα εμπόδια για την πρόοδο. Είναι γεγονός πως με τους τούρκους, είτε έτσι, είτε αλλιώς θα δοθεί ένα τέλος. Ως τόσο, το να ισχυριστούμε πως αυτό μπορεί να γίνει μόνο με το δρόμο της αντικατάστασής τους από τους ρώσους είτε τους αυστριακούς, αυτό σημαίνει να ισχυριζόμαστε ταυτόχρονα ότι η σημερινή πολιτική σύνθεση της Ευ-

ρώπης πρόκειται να συνεχιστεί αιώνια. Ποιος αποφασίζει να υποστηρίξει ένα τέτοιου είδους ισχυρισμό;

★ (Δημοσιεύτηκε στις 19 του Απρίλη 1853 στο «New-York Tribune»).

★ Η οικονομική σύνθεση της Ελλάδας

«...Είναι γεγονός αναντίρρητο, ότι η χερσόνησος που ονομάζεται απλώς Ευρωπαϊκή τουρκία, αποτελεί φυσική κληρονομιά της νοτιοσλαυϊκής ράτσας. Από τα δώδεκα εκατομμύρια πληθυσμού, που την κατοικούν, τα εφτά ανήκουν στην τελευταία. Σε διάστημα δώδεκα εκατονταετηρίδων κατέχει τη χώρα. Μην υπολογίζοντας τον ελάχιστο σλαυϊκό πληθυσμό, που δέχτηκε την ελληνική γλώσσα, αντίπαλοι των σλαύων είναι οι τούρκοι είτε οι βάρβαροι αρναούτηδες (αλβανοί), που προ πολλού αποδείχτηκαν πεπορωμένοι αντίπαλοι κάθε προόδου. Αντίθετα, στο εσωτερικό της χώρας, οι νότιοι σλαύοι είναι οι μοναδικοί φορείς του πολιτισμού».

....

Η ελληνο-σλαυϊκή χερσόνησος, που κατέχει έχταση ασήμαντη σε σύγκριση με τις απέραντες ακτές, που περιβρέχεται από τρεις θάλασσες, που απάνω στη μια από αυτές κυριαρχεί, είναι κυρίως εμπορική χώρα διαμετακομιστικής φύσης, αν και έχει αρκετά στοιχεία για να αναπτύξει δική της βιομηχανία. Η οικονομία της Ρωσίας προσαρμόζεται

προς το μονοπώλιο, ενώ των νότιων σλαύων στην επέχταση της αγοράς. Εχτός απ' αυτό, είναι συναγωνιστές στην κεντρική Ασία· ενώ η Ρωσία ενδιαφέρεται ζωτικότατα να διαδόσει αυτού αποκλειστικά τα δικά της προϊόντα, οι νότιοι σλαύοι, από τώρα κι όλας, ενδιαφέρονται ζωτικά για την εισαγωγή στις ανατολικές αγορές των δυτικοευρωπαϊκών εμπορευμάτων. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες είναι μήπως δυνατό να αποκατασταθεί αμοιβαία συμφωνία μεταξύ των δυο εθνών; Οι νότιοι σλαύοι και οι έλληνες της Τουρκίας έχουν στην πραγματικότητα περισσότερο κοινά συμφέροντα με τη Δυτική Ευρώπη, παρά με τη Ρωσία. Κι όταν οι σιδηροδρομικές γραμμές, που πηγαίνουν απ' την Οστάνδη, τη Χάβρη και το Αμβούργο στη Βουδαπέστη, συνεχιστούν ώς το Βελιγράδι και την Κων/πολη - όπως σχεδιάζεται τώρα - η επίδραση του δυτικού πολιτισμού, του δυτικού εμπορίου στη Νοτιοανατολική Ευρώπη θα σταθεροποιηθεί.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Daily Tribune» στις 21 Απρίλη 1853).

★ Ο ελληνικός κλήρος

Για να καταλάβουμε τόσο το χαραχτήρα των σχέσεων μεταξύ της τουρκικής κυβέρνησης και της θρησκευτικής εξουσίας της Τουρκίας, όσο και τις δυσκολίες, μέσα στις οποίες η κυβέρνηση πελαγο-

δρομεί αυτή τη στιγμή, που η υπόθεση τραβά για προτεχτοράτο πάνω στους χριστιανούς υπηκόοους της, δηλαδή για το ζήτημα, που με πρώτη αντίληψη βρίσκεται πάνω στη βάση των τωρινών ανατολικών περιπλοκών, είναι ανάγκη να ρίξουμε μια ματιά προς τα πίσω, στην προηγούμενη ιστορία και ανάπτυξη της Πύλης.

Το Κοράνι και η βασισμένη πάνω σ' αυτό μουσουλμάνικη νομοθεσία, ανάγουν τη γεωγραφία και την εθνογραφία των λαών όλου του κόσμου σε μια απλή και βολική φόρμουλα, χωρίζοντάς τες σε δυο: σε πιστούς και σε άπιστους. Ο άπιστος, είναι «γκιαούρ», είναι εχθρός. Το Ισλάμ καταριέται το έθνος των άπιστων και δημιουργεί αδιάκοπη έχθρα μεταξύ μουσουσλμάνων και άπιστων. Μ' αυτή την έννοια τα πειρατικά καράβια των Βερβερίνων ήταν ο ιερός στόλος του Ισλάμ. Πώς όμως συμβιβάζεται τότε η ύπαρξη χριστιανών υπηκόων στην αυτοκρατορία της Πύλης, με το Κοράνι; «Αν οποιαδήποτε πόλη συνθηκολογεί - λέει η μουσουλμάνικη νομοθεσία - και οι κάτοικοί της συμφωνήσουν να γίνουν «ραγιάδες», δηλαδή υπήκοοι του μουσουλμάνου κυρίαρχου, χωρίς ν' αλλάξουν την πίστη τους - τότε αυτοί είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν «χαράτσι» (κεφαλικό φόρο). Για ανταμοιβή παίρνουν ειρήνη και κανείς δεν μπορεί να πειράξει το σπίτι τους είτε τα υπάρχοντά τους... Μπορούν να προσεύχονται στις παληές εκκλησίες τους και να τις διορθώνουν, δεν έχουν όμως το δικαίωμα να χτίζουν καινούργιες. Κατά διαστήματα οι πασάδες στέλνουν ιδιαίτερους επίτροπους για να εξετάζουν μήπως οι χριστιανοί, με την πρόφαση της διόρθωσης των εκκλησιών, χτίζουν καινούργιες είτε ξωκκλή-

σια. Οταν όμως η πόλη παίρνεται με μάχη, τότε οι εκκλησιές μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν τόπος κατοικίας είτε άσυλου, όμως ποτέ σαν τόπος προσευχής».

Επειδή η Κων/πολη παραδόθηκε με συνθηκολόγηση, όπως γενικά και το μεγαλύτερο τμήμα της Ευρωπαϊκής Τουρκίας, γι' αυτό οι χριστιανοί χρησιμοποιούν εκεί τα προνόμιά τους, αποκλειστικά γιατί συμφώνησαν να τεθούν κάτω από την προστασία των μουσουλμάνων. Μόνο απ' αυτή την αιτία μπορούν οι χριστιανοί να διοικούνται από τους μουσουλμάνους με το μουσουλμάνικο νόμο και σύγχρονα να θεωρούν τον πατριάρχη της Κων/πολης πνευματικό τους αρχηγό, πολιτικό αντιπρόσωπο και ανώτατο δικαστή. Γι' αυτό στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, εκεί που βρίσκουμε συγκεντρωμένους έλληνες ραγιάδες, οι αρχιεπίσκοποι και οι επίσκοποι είναι σύμφωνα με το νόμο μέλη των δημοτικών συμβουλίων και κάτω από την καθοδήγηση του Πατριάρχη κανονίζουν τον καταμερισμό των φόρων υποτελείας, που είναι επιβλημένοι στους έλληνες. Ο Πατριάρχης είναι υπεύθυνος απέναντι στην Πύλη για τη διαγωγή των ομοθρήσκων του. Αυτός έχει το δικαίωμα να δικάζει τους ραγιάδες της θρησκείας του. Αυτό το δικαίωμα το μεταβιβάζει στους μητροπολίτες και επισκόπους των επαρχιών και τις αποφάσεις τους είναι υποχρεωμένοι να τις εχτελούν οι υπάλληλοι, οι καντήδες (δικαστές) κλπ., της Πύλης. Εχουν το δικαίωμα να τιμωρούν με χρηματικά πρόστιμα, με φυλάκιση, με ξύλο και εξορία. Εχτός απ' αυτό η εκκλησία τους τούς δίνει το δικαίωμα του αφορισμού. Εχτός από τα χρηματικά πρόστιμα δικαιούνται να παίρνουν και διάφορους

δασμούς από τις πολιτικές και εμπορικές πράξεις. Κάθε θέση της ιεραρχίας έχει ανάλογη χρηματική τιμή. Για να επικυρώσει την εκλογή του ο Πατριάρχης πληρώνει στο Ντιβάνι ένα παρά πολύ σεβαστό ποσό. Αυτός πάλι, με τη σειρά του, πουλεί στον κλήρο του τις αρχιεπισκοπές και επισκοπές. Αυτές οι τελευταίες κάνοντας το ίδιο βγάζουν στη δημοπρασία τις δευτεροβάθμιες θέσεις και τους φόρους και χειροτονούν τους παπάδες. Αυτοί κάνουν ψιλά την εξουσία τους, αγόρασαν από τα αφεντικά τους και εμπορεύονται όλες τις ιερές πράξεις: βαφτίσια, γάμους, διαζύγια και διαθήκες.

Απ' αυτή την περιγραφή φαίνεται καθαρά, ότι όλο αυτό το σύστημα της πνευματικής κυριαρχίας πάνω στους έλληνες χριστιανούς της Τουρκίας και όλη η οργάνωση της κοινωνίας τους, πηγάζουν από την υποταγή των ραγιάδων στο Κοράνι, που με τη σειρά του κι αυτό, φερόμενο προς αυτούς σαν προς άπιστους, δηλαδή σαν προς έθνος μόνο με τη θρησκευτική έννοια, επικυρώνει τη συνένωση της πνευματικής και πολιτικής εξουσίας στα χέρια του παπαδαριού τους.

Γι' αυτό, η απαλλαγή τους από την υποταγή στο Κοράνι, θα σήμαινε και την απαλλαγή τους σύγχρονα από το παπαδαριό και θα προκαλούσε στις κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές τους συνθήκες μια επανάσταση, που πρώτ' απ' όλα, αναπόφευχτα τους ρίχνει στην αγκαλιά της Ρωσίας. Οποιος θέλει να βάλει στη θέση του Κορανιού Code civil (αστικό κώδικα), αυτός πρέπει να ανοικοδομήσει όλο το οικοδόμημα της βυζαντινής κοινωνίας κατά το δυτικο-ευρωπαϊκό υπόδειγμα.

....

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Daily Tribune» στις 15 Απρίλη 1854, με τον τίτλο: «Η κήρυξη του πολέμου - Μουσουλμάνοι και χριστιανοί»).

....

Μένουν ακόμα οι έλληνες στην Τουρκία και οι σλαύοι στη Βουλγαρία πούναι χριστιανοί. «Τους έλληνες τους κατέχει το πνεύμα της κριτικής και της ανεξαρτησίας, που σχετικά με τις εμπορικές τους σχέσεις με τις ελεύθερες χώρες της Ευρώπης, ολότελα τάραξε τη Ρωσία. Επί πλέον, ήταν και μια άλλη αφορμή, προπάντων μάλιστα η διάδοση του προτεσταντισμού ανάμεσα στους χριστιανούς της Ανατολής. Στην επιρροή και στο κήρυγμα των αμερικάνων ιεραπόστολων, πρέπει ν' αποδώσουμε κυρίως το ότι στην Τουρκία, δύσκολα θα βρεθεί λίγο πολύ σημαντική πόλη, όπου να μην υπάρχει ήδη πυρήνας προτεστάντικης κοινότητας (μια ακόμα βάση για την ανάμειξη των αμερικάνων). Ο ελληνικός κλήρος, που πίσω του στέκεται η ρωσική αποστολή, έκανε ό,τι μπορούσε για να εμποδίσει αυτή την κίνηση. Κι όταν όλοι οι κατατρεγμοί δεν έφεραν αποτελέσματα, στην Κων/πολη φάνηκε ο πρίγκηπας Μένσικωφ. Η Ρωσία είχε οριστική απόφαση να ξεριζώσει το πνεύμα εκείνο της θρησκευτικής και πολιτικής ανεξαρτησίας, που άρχισε να εμφανίζεται κατά τα τελευταία χρόνια ανάμεσα στους χριστιανούς υπηκόους της Πύλης».

Οσον αφορά την ίδρυση της λεγόμενης **ελληνικής αυτοκρατορίας στην Κων/πολη**, ο κ. Λάιαρντ διαπίστωσε - μιλώντας για τους Ελληνες, εννοείται μόνο ως προς τη διαφορά τους απ' τους σλαύους, ότι οι έλληνες υπολογίζονται συνολικά μόλις σε 1.750.000. Οτι οι σλαύοι και οι βούλγαροι, σε διάρ-

κεια πολλών χρόνων, προσπαθούν εντατικά να διακόψουν κάθε σύνδεση μ' αυτούς, μη δεχόμενοι παπάδες και δεσποτάδες από τον κλήρο της ελληνικής εθνικότητας. Οτι οι σέρβοι ιδρύσανε δικό τους Πατριαρχείο, στη θέση του Πατριαρχείου της Κων/πολης και ότι το δυνάμωμα των ελλήνων στην Κων/πολη σημαίνει υποταγή της Τουρκίας στη Ρωσία.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 2 του Σεπτέμβρη 1853, με τον τίτλο: «Το Τουρκικό ζήτημα στην Κάτω Βουλή»)

★ Η τύχη της Κωνσταντινούπολης

«Η Κων)πολη είναι η αιώνια πόλη, είναι η Ρώμη της Ανατολής. Ο δυτικός πολιτισμός και η ανατολική βαρβαρότητα στην εποχή των ελλήνων αυτοκρατόρων, η ανατολική βαρβαροτητα και ο δυτικός πολιτισμός στην εποχή της κυριαρχίας των τούρκων, μπλέχτηκαν τόσο στενά, που το κέντρο αυτό της Θεοκρατικής αυτοκρατορίας, γένηκε πραγματικό εμπόδιο στη διάδοση της ευρωπαϊκής προόδου. Οταν οι έλληνες αυτοκράτορες διώχτηκαν από τους τούρκους Σουλτάνους, τότε το πνευμα της παληάς Βυζαντινής αυτοκρατορίας επέζησε απ' αυτή την αλλαγή των δυναστειών κι αν ο σουλτάνος κάποτε αντικατασταθεί από τον Τσάρο, τότε η ξαναγενημένη ανατολική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία θάχει ακόμα πιο μεγάλη αποσυνθετική επίδραση παρά στην εποχή των αυτοκρατόρων της αρχαιότητας και θα γίνει πιο επιθετική και πιο δυνατή, παρά με το Σουλτάνο... Το ζήτημα της πάλης μεταξύ

της Δυτικής Ευρώπης και της Ρωσίας για την κατάχτηση της Κων)πολης, οδηγεί στο ζήτημα αν ο βυζαντινισμός θα παραχωρήσει τη θέση του στο δυτικό πολιτισμό, ή η καταστρεπτική του δύναμη θα ζωντανέψει ξανά με πιο φρικώδικες και βίαιες μορφές, πιο νωρίς από κάθε άλλη φορά. Η Κων)πολη είναι η χρυσή γέφυρα μεταξύ Ανατολής και Δύσης και ο δυτικός πολιτισμός, παρόμοια με τον ήλιο, δεν μπορεί να περιστραφεί γύρω από τον κόσμο δίχως να περάσει απ' αυτή τη γέφυρα. Απ' αυτή όμως τη γέφυρα δεν μπορεί να περάσει χωρίς αγώνα ενάντια στη Ρωσία. Η Κων)πολη στα χέρια του Σουλτάνου είναι μόνο ένα ενέχυρο, που φυλάγεται για την Επανάσταση και οι τωρινοί ονομαστικοί αντιπρόσωποι της Δυτικής Ευρώπης, που από το μέρος τους, το τελευταίο στήριγμα του «καθεστώτος» τους στις όχθες του Νέβα, δεν μπορούν να κάνουν τίποτα άλλο, παρά ν' αφήσουν το ζήτημα άλυτο μέχρι τότε που η Ρωσία θα βρεθεί πρόσωπο με πρόσωπο απέναντι στον πραγματικό της αντίπαλο - την Επανάσταση. Η Επανάσταση, που θα καθαιρέσει τη Δυτική Ρώμη, θα νικήσει επίσης και τη δαιμονική επιρροή της Ανατολικής Ρώμης».

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Daily Tribune» στις 12 Αυγούστου 1853 με τον τίτλο: «Η από παράδοση πολιτική της Ρωσίας»).

II
1821 - 1897

★ Η Επανάσταση του 1821

Λίγος μονάχα καιρός πέρασε από τότε, που το δυτικο-ευρωπαϊκό και αμερικάνικο κοινό μπόρεσε να σχηματίσει μια σχετικά σωστή κρίση για τις τουρκικές υποθέσεις. Η Τουρκία, ώς την ελληνική επανάσταση, ήταν terra incognita (άγνωστη γης) απ' όλες τις απόψεις και οι διαδιδόμενες για λογαριασμό τις αντιλήψεις, βασίζονταν περισσότερο στα παραμύθια των «Χιλίων και μιας νυκτών» παρά στα ιστορικά γεγονότα. Είναι αλήθεια, πως οι επίσημοι διπλωμάτες, που κάνανε στην Τουρκία, παινέβονταν ότι έχουν πιο ακριβείς γνώσεις. Ομως μια που κανείς απ' αυτούς δεν έλαβε τον κόπο να μελετήσει την τούρκικη, τη νοτιοσλαυϊκή ή τη νεοελληνική γλώσσα και όλοι τους ήταν αναγκασμένοι να καταφεύγουν στις σκόπιμες αφηγήσεις των ελλήνων διερμηνέων και των φραγκολεβαντίνων εμπόρων, οι γνώσεις τους δεν είχαν καμμιά αξία. Συνάμα αυτοί οι χασομέρηδες διπλωμάτες ξόδευαν όλο τους τον καιρό σε κάθε είδους ραδιουργίες. Αξιέπαινη εξαίρεση αποτελεί ο Ιωσήφ φον Χάμερ, γερμανός ιστορικός της Τουρκίας.

...Εκαντοντάδες ρώσοι πράχτορες αποστέλλονταν συστηματικά στην Τουρκία και εκεί προσπαθούσαν να συγκεντρώσουν την προσοχή των ελλήνων χριστιανών στην προσωπικότητα του ορθόδοξου Αυτοκράτορα, σαν κεφαλής, φυσικού υπερασπιστή και απελευθερωτή της καταπιεζόμενης Ανατο-

λικής εκκλησίας. Στους ντόπιους σλαύους τον παρουσίαζαν σαν τον παντοδύναμο Τσάρο, που αργά ή γρήγορα θα ενώσει κάτω απ' το σκήπτρο του όλες τις φυλές της μεγάλης σλαυϊκής ράτσας και θα την κάνει κυρίαρχη στην Ευρώπη. Οι παπάδες της ελληνικής εκκλησίας από πολύν καιρό οργάνωναν τεράστια συνωμοσία για τη διάδοση αυτών των ιδεών. Η σερβική επανάσταση του 1809 και η ελληνική στάση το 1821, οφείλουν το ξέσπασμά τους, λίγο πολύ, στο ρούσικο χρυσάφι και στη ρούσικη επίδραση. Οπου κι αν οι τούρκοι πασάδες σήκωναν τη στασιαστική σημαία ενάντια στην κεντρική εξουσία, αυτό δεν ήταν απαλλαγμένο απ' τις ρούσικες ραδιουργίες, και ποτέ δεν παρουσιάστηκε έλλειψη ρούσικων μέσων.

★ (Αρθρο στο «New-York Tribune» στις 19 Απρίλη 1863: «Το Τουρκικό ζήτημα»).

....

...Ποιος έλυσε την έκβαση του αγώνα κατά την εξέγερση των ελλήνων; Ούτε οι συνωμοσίες και οι στάσεις του Αλή πασά στα Γιάννενα, ούτε η ναυμαχία στο Ναυαρίνο, είτε ο γαλλικός στρατός στην Πελοπόννησο, είτε οι συνδιασκέψεις και τα πρωτόκολα στο Λονδίνο - αλλά ο Ντίμπιτς, που εισέβαλε επί κεφαλής του ρούσικου στρατού μέσα απ' τα Βαλκάνια στην πεδιάδα του Εβρου, και τον καιρό που η Ρωσία, εντελώς ήσυχα και χωρίς να φοβάται τίποτα, έκανε τη δουλειά της με το κομμάτιασμα της Τουρκίας, οι διπλωμάτες της Δύσης συνέχιζαν να εγγυώνται και να υποστηρίζουν το status quo και το απαραβίαστο της Τουρκίας.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 21 του Α-

πρίλη 1853, με τον τίτλο: «Τι πρόκειται να γίνει με την Ευρωπαϊκή Τουρκία»).

★ Το ελληνικό βασίλειο

Αιώνιο και ανεξάντλητο θέμα για το μεγαλομανή ευγενή λόρδο (πρόκειται για το λόρδο Πάλμερστον) προμηθεύουν οι υπηρεσίες που παρέσχε στην υπόθεση των συνταγματικών ελευθεριών σε όλη την ήπειρο. Πραγματικά, ο κόσμος σ' αυτόν χρωστάει την εφεύρεση τριών συνταγματικών βασιλείων: της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας, τρία πολιτικά φαντάσματα, που μπορούν να παραβληθούν μόνο με τα βαγνερικά ανθρωπάρια του «Φάουστ»...

...Ομως ο ευγενής λόρδος βρίσκει ακόμα αρκετές βάσεις και για ν' αποκαταστήσει την πατρίδα του Περικλή και του Σοφοκλή κάτω από την ονομαστική εξουσία μιανού νεαρού βαυαρού βλάκα: «Ο βασιλιάς Οθωνας προέρχεται απ' τη χώρα, όπου υφίσταται ελεύθερο σύνταγμα» (Βουλή των Κοινοτήτων, 8 Αυγούστου 1832).

Συνταγματική ελευθερία στη Βαυαρία, αυτή τη γερμανική Βοιωτία! Αυτό ξεπερνάει την ποιητική ελευθεριότητα των ρητορικών χρωματιστών...

★ (Δημοσιεύτηκε στο «People's Paper» στις 5 Νοέμβρη 1853).

★ Η εξέγερση του 1853

Η προδοτική πολιτική της αργοπόρησης, που

εφαρμόζεται απ' την οικουμενική κυβέρνηση, έδωσε στους απεσταλμένους της Μόσχας να επεξεργαστούν ένα σχέδιο και να προετοιμάσουν την ελληνική εξέγερση, που με τόση εμπάθεια την περίμενε ο λόρδος Κλάρεντον. Η εξέγερση άρχισε στις 28 του Γενάρη και, σύμφωνα με τα τελευταία τηλεγραφήματα απ' τη Βιέννη, πήρε απειλητικές διαστάσεις στις 13 του Φλεβάρη. Οπως φαίνεται, οι περιφέρειες της Ακαρνανίας και της Αιτωλίας και μέρος της Ιλούσας και της Δελωνίας (;) (¹) βρίσκονται σε κατάσταση αναβρασμού. Στην Εύβοια λέγεται πως ξέσπασε εξέγερση, που κατά τη σοβαρότητα του χαρακτήρα της δεν καθυστερεί από την αλβανική. Μικρότερη σημασία έχει το γεγονός, ότι οι πολιτείες και τα Γιάννενα εγκαταλείφθηκαν από τους τούρκους και καταλείφθηκαν από τους έλληνες, μια και τα φρούρια που δεσπόζουν αυτές τις πόλεις μένουν στα χέρια των τούρκικων στρατευμάτων. Κι όπως ξέρουμε από τους πολυάριθμους πολέμους ανάμεσα στους χριστιανούς και τους τούρκους, στην Αλβανία, το κάτω-κάτω, η κυριαρχία πάνω σ' αυτές τις πόλεις εξαρτιόταν από το ποιος κατείχε αυτά τα φρούρια. Ο Σιγγιτικός και ο Θερμαϊκός κόλπος και τα παράλια της Αλβανίας, θα κηρυχτούν σε κατάσταση πολιορκίας. Στο τελευταίο μου γράμμα, σημείωνα, πως ένα απ' τα πιο επικίνδυνα για την Πύλη επακόλουθα της ελληνικής εξέγερσης, θάναι, ότι αυτή θα δόσει αφορμή στις δυνάμεις της Δύσης να εμφανιστούν στο ρόλο του μεσάζοντα μεταξύ του Σουλτάνου και των υπηκόων του, αντί να δι-

(¹) **Σημ. Ο.Ο.:** Εδώ είναι ολοφάνερο ότι πρόκειται για τυπογραφικό λάθος του «New-York Tribune».

εξάγουν αγώνα ενάντια στη Ρωσία κι έτσι να σπρώξουν τους έλληνες χριστιανούς σε συμμαχία με τον Τσάρο.

Με πόση απληστία αδράχνουν την αφορμή αυτή, φαίνεται απ' το ότι ένα και μόνο ταχυδρομείο έφερε την είδηση, πως η Πύλη δέχτηκε το προτεινόμενο απ' τη Γαλλία και την Αγγλία σύμφωνο, απ' το ότι οι πρεσβευτές της Αγγλίας και της Γαλλίας στείλανε σε βοήθεια των τούρκων δυο καράβια και απ' το ότι ο βρεττανός πρεσβευτής στην Αθήνα ειδοποίησε την κυβέρνηση του βασιλιά Οθωνα να επέμβει στην πορεία των γεγονότων στις εξεγερμένες περιφέρειες. Τα άμεσα αποτελέσματα της εξέγερσης από στρατιωτική άποψη τα χαραχτηρίζει ο ανταποκριτής των «Τάιμς» στη Βιέννη.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 18 του Μάρτη 1854, με τον τίτλο: «Αγγλία και Γαλλία. - Η ελληνική εξέγερση. - Η Ασία»).

....

Σ' ένα γράμμα, που στάλθηκε από την Αθήνα στις 29 του Αυγούστου, διαβάζουμε: «Ο βασιλιάς αρνιέται να πληρώσει οποιοδήποτε ποσό στους τούρκους για τις ζημιές. Το μίσος ενάντια στους ευρωπαϊκούς στρατούς μεγαλώνει και μερικοί γάλλοι στρατιώτες χτυπήθηκαν ήδη απ' το λαό».

Θα μπορούσαμε να διηγηθούμε αξιόλογες ιστορίες στους αναγνώστες για το πως χάρη στην αγγλική επιρροή διαλύθηκαν οι ελληνικές κοινωνικές οργανώσεις, πως φόρτωσαν στην πλάτη των ελλήνων τον Καποδίστρια και πως αυτός ο λαός έχασε το ηθικό του χάρη στις μηχανορραφίες του λόρδου Κλάρεντον. Η τιμιότητα των διαθέσεων της

βρεττανικής κυβέρνησης, σήμερα που επιχειρεί την επέμβαση στην Ελλάδα, αποκαλύπτεται με την προδοτική υποστήριξη που δίνει η Αγγλία στο στρατηγό Καλλέργη, που όπως και ο Καποδίστριας γεννήθηκε, μεγάλωσε και διαρκώς ζει στη Ρωσία...

Ρίχνοντας μια ματιά στην Ευρώπη, σημειώνουμε συμπτώματα επανάστασης στην Ισπανία, στην Ιταλία, στη Δανία, στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες, στην Ελλάδα, στην Ασιατική Τουρκία. Ακόμα και μέσα στις γραμμές του γαλλικού στρατού στη Βάρνα αντήχησε ξανά η κραυγή: «A bas les singes» (Κάτω οι μαϊμούδες!).

....

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 30 Σεπτέμβρη 1854).

★ Ο βαλκανικός ανταγωνισμός

Ο κίνδυνος του ευρωπαϊκού πολέμου γίνεται σοβαρός. Ολα αυτά τα οιχτρά συντρίμια των πρώην εθνών - Σέρβοι, Βούλγαροι, Ελληνες κλπ., μαχαιροβγάλτες που για τα συμφέροντα της Ρωσίας κάνουνε τόσο ντόρο γι' αυτούς οι φιλελεύθεροι φιλισταίοι, - όλοι αυτοί είναι έτοιμοι να ξεμπερδέψουν ο ένας τον άλλο από το πρόσωπο της γης κι από στιγμή σε στιγμή να ξεσκίσουν με τα δόντια ο ένας του αλλουνού το λαρύγκι. Αυτό θάταν θαυμάσιο και οι φιλισταίοι που φλυαρούν για εθνικότητες θάπαιρναν ένα άριστο μάθημα, αν μονάχα η καθεμιά απ' αυτές τις φυλές - νάνους δεν κρατούσε στα χέρια της τον πόλεμο και την ειρήνη της Ευρώπης. Η

πρώτη τουφεκιά έπεσε κοντά στο Ντραγκομίρ, αλλά κανένας δεν μπορεί να πει που και πότε θα ριχτεί η τελευταία.

Το κίνημά μας προχωρεί τόσο καλά προς τα εμπρός, όλα δημιουργούνται παντού με τόση επιτυχία για όφελος του και τέλος έχουμε τόση ανάγκη από μερικά χρόνια ομαλής ανάπτυξης και δυναμώματος, ώστε με κανένα τρόπο δεν μπορούμε να ποθούμε μια μεγάλη πολιτική καταστροφή. Αυτή θα εχτόπιζε για πολλά χρόνια το κίνημά μας σε δεύτερη μοίρα κι έπειτα είναι ενδεχόμενο να αναγκαζόμασταν με μεγάλη καθυστέρηση να τ' αρχίσουμε όλα απ' την αρχή, έτσι όπως ύστερ' απ' το 1850.

★ (Γράμμα του Ενγκελς στον Α. Μπέμπελ).

★ Η κοινωνική σημασία του πολέμου του 1897

«Ολα τα ιστορικά παραδείγματα, που χρησιμοποιούν οι Α. Ποτρέσωφ και Κάουτσκι, σχετίζονται με την πρώτη εποχή. Το βασικά αντικειμενικό περιεχόμενο των ιστορικών φαινομένων στην εποχή των πολέμων, όχι μόνο του 1855, 1859, 1864, 1866, 1870, αλλά και του 1877 (ρωσοτουρκικός) και του 1896 - 97 (**πόλεμος της Τουρκίας με την Ελλάδα και αρμένικες εξεγέρσεις**), ήταν αστικο-εθνικά κινήματα είτε «οι σπασμοί» για την απελευθέρωση της αστικής κοινωνίας από τις διάφορες όψεις του φεουδαλισμού».

★ (Ν. Λένιν: Τ.XVIII, σελ. 109) (Γράφτηκε το Φλεβάρη 1915). Πρωτοδημοσιεύτηκε στα 1917 στη συλλογή του εκδοτικού οίκου «Πριλίβ» (Παλίρροια) της Μόσχας, με τον τίτλο «Κάτω από ξένη σημαία» και με την υπογραφή Ν. Κωνσταντίνωφ).

«Η «Τριμπούνα», όπως και συ ξέρεις, περηφανεύεται για το χριστιανισμό της. Ακόμα πιο διασκεδαστικό ήτανε για μένα ότι οι κύριοι αυτοί δημοσίεψαν, σαν κύριο άρθρο, το άρθρο μου όπου κατηγορώ τους τούρκους, κυρίως γιατί αυτοί συντηρητικοποίησαν το χριστιανισμό. Βέβαια, αυτό ειπώθηκε όχι με τέτοιο απότομο τρόπο. Indeed (πραγματικά) οι τούρκοι θάπρεπε να καταστραφούν για το λόγο και μόνο, ότι επέτρεψαν στη βυζαντινή θεοκρατία να αναδειχτεί σε τέτοιο βαθμό, που ποτέ δε θα το σκέφτονταν ακόμα και οι έλληνες αυτοκράτορες. Στην ουσία, υπάρχουν μόνο δυο θρησκόληπτοι λαοί - οι τούρκοι και οι ελληνο-σλαυϊκοί πληθυσμοί της Τουρκίας. Και οι δυο είναι καταδικασμένοι να χαθούν ο τελευταίος τουλάχιστο μαζί με την εκκλησιαστική κοινωνική οργάνωση, που δυνάμωσε κάτω από την κυριαρχία των τούρκων. Εχτός απ' αυτά έστειλα στην «Τριμπούνα» ακόμα μια «σκανδαλώδικη ιστορία» για τον «Αγιο Τάφο» και το «προτεχτοράτο» στην Τουρκία, και οι κύριοι αυτοί πίσω από το ιστορικό υλικό δε θα διακρίνουν τη σαρκαστική κοροϊδία ενάντια στο χριστιανισμό.

Θα χαιρόμουνα πολύ αν έπαιρνα κάτι από σένα για την «Τριμπούνα», γιατί εγώ είμαι απασχολημένος με τη μελέτη της ιστορίας του νεοελληνικού κράτους, συμπεριλαμβανομένου και του βασιλιά Οθωνα, και τα αποτελέσματα θα μπορέσω να τα εκθέσω σε μια σειρά άρθρα, ίσως όχι πριν δυο βδομάδες. Ο Μεταξάς, πρώην Ελληνας πρεσβευτής στην

Κωνσταντινούπολη και συνωμοτώντας εκεί, ήτανε το κύριο όπλο του infamous (άτιμου) Καποδίστρια. Η παρισινή «Presse» δημοσίεψε μια καλούτσικη περιγραφή γι' αυτό.

(Γράμμα του Κ. Μαρξ στο Φρ. Ενγκελς στις 3 Μαΐου 1854).

III
Η Ελλάδα και οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις

★ Η Ελλάδα και η Δύση

...Κι ένα άλλο ακόμα εξαιρετικά σοβαρό σημείο. Η αποβίβαση των βρετανικών και γαλλικών στρατευμάτων, επιταχύνθηκε μόνο μετά τη λήψη στο Παρίσι και στο Λονδίνο της είδησης, πως στην Αλβανία ξέσπασε ελληνική εξέγερση, που ξαπλώθηκε στη Θεσσαλία και στη Μακεδονία. Οπως δείχνουν τα τηλεγραφήματα των Ρώσσελ, Κλάρεντον και Στράτφορδ ντε Ρέτγκλιφφ, το αγγλικό υπουργείο περίμενε ανυπόμονα αυτή την εξέγερση, επειδή αυτή τούδινε την καλλίτερη αφορμή να επέμβει στους καυγάδες του Σουλτάνου με τους χριστιανούς υπηκόους του, με την πρόφαση της μεσολάβησης ανάμεσα στους τούρκους και στους ρώσους. Απ' τη στιγμή που οι λατίνοι θα επέμβουν στις υποθέσεις των ελλήνων (μεταχειρίζομαι εδώ τη λέξη μόνο με τη θρησκευτική της έννοια), μπορούμε με βεβαιότητα να υπολογίσουμε στη συμφωνία των 11 εκατομμυρίων κατοίκων της Ευρωπαϊκής Τουρκίας με τον Τσάρο, που στην περίπτωση αυτή, πραγματικά, θα φανεί ο θρησκευτικός τους προστάτης. Ανάμεσα στους μουσουλμάνους και τους έλληνες (ορθόδοξους) υπηκόους τους δεν υπάρχει καμμιά θρησκευτική διαμάχη ενώ η θρησκευτική αγανάχτηση ενάντια στους λατίνους αποτελεί, μπορούμε να πούμε, το μοναδικό κοινό σύνδεσμο ανάμεσα στους διάφορους ορθόδοξους λαούς που κατοικούνε την Τουρκία. Απ' αυτή την άποψη, δεν άλλαξε τίποτε,

απ' τον καιρό που ο Μωάμεθ Β' πολιορκούσε την Κωνσταντινούπολη, απ' τον καιρό που ο έλληνας ναύαρχος Λουκάς Νοταράς - πούχε την πιο μεγάλη επιρροή στη Βυζαντινή αυτοκρατορία - δήλωσε δημόσια πως προτιμά να δει στην πρωτεύουσα το θρίαμβο του τουρκικού σαρικιού παρά τη λατινική τιάρα, ενώ απ' την άλλη μεριά κυκλοφορούσε η ουγγρική παροιμία, πως οι χριστιανοί τότε μόνο θάναι πραγματικά ευτυχείς, όταν θα εξαφανιστούν οι καταραμένοι έλληνες αιρετικοί κι οι τούρκοι θα καταστρέψουν την Κων/πολη. Γι' αυτό, κάθε ανάμειξη των δυτικών δυνάμεων στις σχέσεις του Σουλτάνου με τους ορθόδοξους υπηκόους του θάταν ευνοϊκή για τα σχέδια του Τσάρου. Τέτοιο αποτέλεσμα θα είχαμε, αν γεννιόνταν στην Αυστρία η όρεξη - όπως γένηκε στα 1791 - να καταλάβει τη Σερβία, με την πρόφαση της αντίδρασης στα προδοτικά κόλπα του ρούσικου κόμματος στο πριγκηπάτο αυτό. Θα προσθέσω ακόμα, πως στο Λονδίνο κυκλοφορεί η φήμη, ότι τάχα οι έλληνες των Ιονίων νήσων, υποστήριξαν την εξέγερση των ηπειρωτών και ενώθηκαν μ' αυτούς, πως οι αγγλικές αρχές δεν αντέδρασαν σ' αυτό και πως στο σαββατιάτικο φύλλο των «Τάιμς», όργανου του συνασπισμού, η είδηση για την ελληνική εξέγερση χαιρετίζεται σαν πολύ επιθυμητό γεγονός.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 13 του Μάρτη 1854).

★ Οι έλληνες και η Ρωσία

Για τη θρησκεία και την ελευθερία των ελλη-

νων η Ρωσία ανησυχούσε εκείνο τον καιρό τόσο λίγο, όσο λίγο τώρα ο ρούσικος θεός·φροντίζει για τα κλειδιά του Αγίου Τάφου, είτε για τον περίφημο άγιο θόλο. Η από παράδοση πολιτική της Ρωσίας, από παληά συνίστατο στὸ να ξεσηκώνει τους έλληνες και ύστερα να τους παραδίνει στην εκδίκηση του Σουλτάνου. Οι συμπάθειες της Ρωσίας για την αναγέννηση της Ελλάδας ήταν τόσο πολὺ δυνατές, ώστε στο συνέδριο της Βερόνας έβλεπε τους έλληνες σαν στασιαστές και αναγνώριζε το δικαίωμα στο Σουλτάνο να αποκρούσει κάθε ξενική ανάμειξη στις σχέσεις μεταξύ αυτού και των χριστιανών του υπηκόων. Κι ακόμα περισσότερο, ο Τσάρος πρόσφερε στην Πύλη τη βοήθειά του για την κατασύντριψη των στασιαστών, πρόταση που όπως είναι αυτονόητο, απορρίφθηκε. Υστερα απ' αυτή την ανεπιτυχή απόπειρα πρότεινε στις μεγάλες δυνάμεις ένα αντίθετο πλάνο: «να στείλει στην Τουρκία στρατό, που θα υπόγραφε την ειρήνη κάτω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης». Για να δέσουν ως ένα βαθμό τα χέρια του Τσάρου με μια κοινή εμφάνιση, οι άλλες μεγάλες δυνάμεις κλείσανε μαζί του στο Λονδίνο, στις 6 Ιουλίου 1827, ένα σύμφωνο, με το οποίο αλληλοϋποχρεώνονταν σε περίπτωση ανάγκης να διευθετήσουν με τη δύναμη των όπλων τις μεταξύ του Σουλτάνου και της Ελλάδας διαφωνίες. Υστερα από μερικούς μήνες μετά την υπογραφή αυτού του συμφώνου, η Ρωσία έκλεισε ξανά ένα σύμφωνο με την Τουρκία (την έτσι ονομαζόμενη σύμβαση του Ακκερμαν), που μ' αυτήν υποχρεώνονταν να παραιτηθεί από κάθε ανάμειξη στο ελληνικό ζήτημα.

Το σύμφωνο αυτό τόκλεισε η Ρωσία ύστερα

απ' το γεγονός της απόπειρας να ξεσηκώσει τον πέρση διάδοχο για να επιτεθεί ενάντια στην Οθωμανική αυτοκρατορία και περιέλουζε με προσβολές την Πύλη με σκοπό να προκαλέσει ρήξη μ' αυτήν.

Υστερα απ' όλα αυτά τα γεγονότα, ο άγγλος πρεσβευτής έθεσε στην Πύλη εξ ονόματος της Ρωσίας και των άλλων δυνάμεων τους όρους του συμφώνου του Λονδίνου της 6 Ιουλίου 1827. Και με τη βοήθεια των δυσκολιών, που γεννήθηκαν απ' όλ' αυτά τα δίχτυα της ψευτιάς και της απάτης, η Ρωσία βρήκε επί τέλους πρόφαση για τον πόλεμο του 1828 - 1829.....

★ (Δημοσιεύτηκε στο «People' s Paper» στις 29 του Οχτώβρη 1853).

....

«Ο πιο δυνατός παράγοντας που σπρώχνει τη Ρωσία στο να αρπάξει την Κωνσταντινούπολη, δεν είναι κανένας άλλος, εχτός από το ίδιο αυτό το σχέδιο, με τη βοήθεια του οποίου απόβλεπαν να την συγκρατήσουν απ' αυτό, δηλαδή η κούφια και που ποτέ δεν τέθηκε στην πράξη θεωρία για τη διαφύλαξη του status quo.

Σε τι συνίσταται αυτό το status quo; Για τους χριστιανούς υπηκόους της Πύλης αυτό σημαίνει μόνο διαιώνιση της καταπίεσής τους από την Τουρκία. Και εφ' όσον αυτοί θα στενάζουν κάτω από το ζυγό της τούρκικης κυριαρχίας, θα βλέπουν στο πρόσωπο της ελληνικής εκκλησίας τον ποιμένα των εξήντα εκατομμυρίων ορθοδόξων, το **φυσικό τους υπερασπιστή και απελευθερωτή**. Αυτό το ίδιο διπλωματικό σύστημα, το οποίο εφευρέθηκε για να αποσοβηθούν οι αρπαγές των τούρκικων εδαφών από τους ρώσους, αναγκάζει δέκα εκατομμύρια έλ-

ληνες χριστιανούς της Ευρωπαϊκής Τουρκίας να απευθύνονται στη Ρωσία και να ζητάνε βοήθεια και υπεράσπιση».

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 21 Απρίλη 1853).

★ Οι έλληνες και η Αγγλία

...Πριν απ' την υπογραφή της συνθήκης της Αδριανούπολης, ούτε ο λόρδος Εμπερντιν, ούτε ο κόμης Ουέλλιγκτον, ακολουθώντας σ' αυτή την περίπτωση το παράδειγμα της πολιτικής του Κάνινγκ, ποτέ τους **δεν είχαν σχεδιάσει να δημιουργήσουν την Ελλάδα ανεξάρτητο βασίλειο, αλλά θέλανε να την κάνουν υποτελές κράτος, κάτω απ' την κυριαρχία της Πύλης, πάνω κάτω παρόμοια με τη Μολδαυία και Βλαχία**. Υστερα από την υπογραφή της συνθήκης της Αδριανούπολης η κατάσταση της τούρκικης αυτοκρατορίας τους φαίνονταν τόσο επικίνδυνη και η ύπαρξή της τόσο ασταθής, ώστε προτείνανε να μετατραπεί η Ελλάδα από υποτελές κράτος σε ανεξάρτητο βασίλειο. Μ' άλλα λόγια, αυτό αποφασίστηκε μια που η συνθήκη της Αδριανούπολης συντελούσε τόσο πολύ στο αδυνάτισμα της Τουρκίας, για να αντιδράσουν στις επικίνδυνες, συνέπειές της με την **απόσπαση** από την Τουρκία ολόκληρων επαρχιών...

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 8 Ιούλη 1854 με τον τίτλο «Πόλεμος, - Κοινοβουλευτικές συζητήσεις»).

★ Οι έλληνες και η Γαλλία

Απαντώντας στην επερώτηση του κ. Μούλινγκς, ο λόρδος Τζων Ρώσσελ δήλωσε: «Η Γαλλία έστειλε στρατό, πάνω κάτω 6.000 άνδρες, με τη διαταγή να καταλάβει τον Πειραιά. Κατά τον ίδιο τρόπο ένα εγγλέζικο σύνταγμα πεζικού, που εγκατέλειψε την περασμένη βδομάδα τη χώρα μας, ορίστηκε για να προβεί στην κατάληψη του Πειραιά». Αυτό το μέτρο το προκάλεσε η μυστική συμφωνία της ελληνικής κυβέρνησης με τη Ρωσία: Οι στρατοί πρέπει να καταλάβουν την Αθήνα μόνο σε περίπτωση που θα ξεσπάσουν γεγονότα. Στις σημερινές γαλλικές εφημερίδες διαβάζουμε: «Ο βασιλιάς Οθωνας πήρε τελεσίγραφο και υποσχέθηκε ότι θα επανασχηματιστεί κυβέρνηση Μαυροκορδάτου, αν σταματήσει η κατάληψη. Σε αντίθετη περίπτωση αποφάσισε να μεταφέρει την έδρα της κυβέρνησής του στο εσωτερικό της χώρας και να συγκεντρώσει εκεί τα στρατεύματά του.

Οτι αυτό το δίλημμα δεν γένηκε καθόλου δεχτό με καλή θέληση, φαίνεται από τις παρακάτω δηλώσεις του Λόρδου Τζων Ρώσσελ: «Αν, είπε, ο βασιλιάς της Ελλάδας δεν εγκρίνει τις απόπειρες του λαού του, που καταπατεί τις υποχρεώσεις του απέναντι των ουδετέρων δυνάμεων, τότε αυτός θα βρει υπεράσπιση από τα στρατεύματα που στάλθηκαν και θα του παραχωρηθούν όλα τα μέσα, για να εξαναγκάσει το λαό του να εχτελέσει αυτές τις υποχρεώσεις. Αν όμως οι υποσχέσεις, που μας έδωσε η ελληνική κυβέρνηση, αποδειχτούν ανειλικρινείς,

αυτά τα στρατεύματα ίσως θα προσφέρουν καλές υπηρεσίες με άλλο δρόμο».

Απ' αυτό, μπορούμε να βγάλουμε ένα μόνο συμπέρασμα: ό,τι κι αν κάνει η ελληνική κυβέρνηση η Ελλάδα θα καταληφθεί.

Οι «Τάιμς» θυμωμένοι λιγάκι, μας πληροφορούν πως «αυτή τη στιγμή το μεγαλύτερο τμήμα των φρουρών της Ρώμης, της Αθήνας και της Κωνσταντινούπολης, αυτών των τριών μεγάλων πρωτευουσών του αρχαίου κόσμου, αποτελείται από γαλλικά στρατεύματα». Ο Μέγας Ναπολέων είχε τη συνήθεια να καταλαμβάνει τις πρωτεύουσες του σύγχρονου κόσμου. Ο μικρός Ναπολέων ικανοποιείται με τη θεατρική επίδειξη μεγαλείου, σκορπίζει τους στρατούς του στις μικρές χώρες και στριμώχνει σε αδιέξοδο τα καλλίτερα τμήματα των στρατών του.

★ (Δημοσιεύτηκε στο «New-York Tribune» στις 12 του Ιούνη 1854).

★ Οι έλληνες και η Αυστρία

«Οπως είναι σ' όλους γνωστό, εκείνο τον καιρό ο πρίγκηπας Μέττερνιχ αντιδρούσε στις ασυγχώρητες επιβουλές της Ρωσίας και γι' αυτό ανατέθηκε στους ρώσους διπλωματικούς πράχτορες (ας θυμηθούμε τα τηλεγραφήματα του πρίγκηπα Λήβεν και Πότσο-ντι-Πόργκο) να παρασταίνουν την Αυστρία σαν τον πιο μεγαλύτερο εχθρό της απελευθέρωσης της Ελλάδας και του ευρωπαϊκού πολιτισμού, που

η επιτυχία της ήταν αποκλειστικός σκοπός της ρωσικής διπλωματίας».

★ (Δημοσιεύτηκε στο «People's Paper» στις 29 Οχτώβρη 1853).

★ Η υποδούλωση της Ελλάδας

«Τώρα οι δυτικές δυνάμεις αρχίζουν να βάζουν χέρι στα οικονομικά της Τουρκίας. Για πρώτη φορά το κράτος των Οσμανιδών επιβαρύνεται με χρέος χωρίς να παίρνει πίστωση. Ετσι πέφτει στην κατάσταση του χτηματία, που βάζοντας υποθήκη τη γης του όχι μόνο δεν παίρνει πίστωση, αλλά ακόμα και υποχρεώνεται να παραχωρήσει στον κάτοχο της υποθήκης το δικαίωμα να διαθέτει τα χρήματα που του δόθηκαν σαν πίστωση. Το μοναδικό βήμα, που του μένει να κάνει, είναι να παραχωρήσει στον κάτοχο της υποθήκης το χτήμα του. Με παρόμοια συστήματα δανείων ο Πάλμερστον αποσύνθεσε την Ελλάδα και παράλυσε την Ισπανία...».

★ (Δημοσιεύτηκε στο «Neue Oder-Zeitung» στις 26 Ιούλη 1855).

Επιστολή στον Καρλ Μαρξ, για τους Αγγλους μισέλληνες, από τον Φ. Ενγκελς

Γύρω στις 4 Μαρτίου 1853

Αγαπητέ Μαρξ!

Τώρα έχω στο σπίτι μου τον Ούρκαρτ, τον τρελλό βουλευτή, που θεωρεί τον Πάλμερστον μισθοφόρο της Ρωσίας. Η εξήγηση είναι πολύ απλή. Ο άνθρωπος αυτός είναι Σκώτος, κελτικής καταγωγής, που έχει αποκτήσει σαξωνο-σκωτική μόρφωση. Από διάθεση είναι ρομαντικός, και στις πεποιθήσεις του είναι φρίντρέτερ (οπαδός του ελευθέρου εμπορίου, σ.μ.). Πήγε στην Ελλάδα σαν φιλέλληνας, αλλά, αφού πολέμησε ενάντια στους τούρκους επί τρία χρόνια, έφυγε στην Τουρκία κι έγινε θαυμαστής των Τούρκων.

Ο Ούρκαρτ λατρεύει το Ισλάμ και έχει για σύνθημά του: Αν δεν ήμουνα καλβινιστής, θα μπορούσα να γίνω μόνο μωαμεθανός. Οι τούρκοι, ιδιαίτερα οι τούρκοι της περιόδου της ακμής της Αυτοκρατορίας των Οσμανιδών, είναι το τελειότερο έθνος στον κόσμο απ' όλες τις απόψεις. Η τουρκική γλώσσα είναι η πιο τέλεια και καλόηχη στη γη. Ολη αυτή η ανόητη φλυαρία για βαρβαρότητα, για σκληρότητα και για γελοία βαρβαρική έπαρση, προέρχεται αποκλειστικά από την πλήρη αμάθεια των ευρωπαίων σε κάθε τι, που αφορά την Τουρκία, και από τις συκοφαντικές επινοήσεις των συμφεροντολόγων ελλήνων δραγουμάνων. Αν σε κάποιο ευρωπαίο φέρθηκαν άσχημα στην Τουρκία, η ευθύνη γι' αυτό βαρύνει τον ίδιο. Οι τούρκοι μισούν όχι τη θρησκεία κι ούτε το χαρακτήρα των φράγκων, αλλά μόνο τα στενά παντελόνια τους. Επίμονα γίνεται η σύσταση για απομίμηση της τουρκικής αρχιτεκτονικής, της εθιμοτυπίας κλπ.

Ο συγγραφέας δέχτηκε κι ο ίδιος πολλές φορές κλωτσιές από τους τούρκους, αλλά αργότερα πεί-

σθηκε, πως αυτός ήταν ο φταίχτης. Η επαφή με τους ευρωπαίους κι οι απόπειρες εκπολιτισμού, ερεθίζανε μόνο τους τούρκους και τους αποδιοργάνωναν. Το τουρκικό σύνταγμα στην «καθαρή μορφή» του, είναι το πιο θαυμάσιο από όλα τα άλλα και στέκεται ψηλότερα σχεδόν από το αγγλικό. Οι τούρκοι έχουν αυτοδιοίκηση, βασισμένη σε χιλιόχρονα έθιμα, που είναι σύμφωνη με το Κοράνι. Ο Σουλτάνος όχι μόνο δεν είναι «δεσπότης», αλλά και έχει περισσότερους περιορισμούς από την Α.Μ. τη βασίλισσα. Η ελευθερία της θρησκευτικής λατρείας υπάρχει μόνο στην Τουρκία. Οι ταξικές διαφορές, η ταξική πάλη, τα πολιτικά κόμματα δεν υπάρχουν και δεν μπορούν να υπάρξουν σ' αυτό τον παράδεισο, γιατί όλοι έχουν την ίδια γνώμη στην εσωτερική πολιτική. Πουθενά αλλού δεν υπάρχει λιγότερος συγκεντρωτισμός, απ' όσο στην Τουρκία. Μ' άλλα λόγια - μόνο οι τούρκοι είναι τζέντλεμεν, και μόνο στην Τουρκία υπάρχει ελευθερία.

Την ευτυχισμένη αυτή χώρα την διαβάλλει ο τσάρος της Ρωσίας με τη βοήθεια των ελλήνων παπάδων, ενώ η Αγγλία αφήνει τον τσάρο να την τραβά από τη μύτη. Η Αγγλία πρέπει να υποστηρίξει την Τουρκία κλπ.

Γενικά, το βιβλίο αυτό είναι πολύ διασκεδαστικό. Αλλά, το πιο ενδιαφέρον είναι, ότι σ' αυτό το βιβλίο βασίζεται όλη η πολιτική των άγγλων φιλελευθέρων, των εχθρών του Πάλμερστον. Ετσι, για παράδειγμα, όλα τα άρθρα στο «Νταίηλυ Νιούς», τα σχετικά με τις τουρκικές υποθέσεις, αποτελούν ολοκάθαρη επανάληψη των γραπτών του Ουρκαρτ, που σαν φρίντρέτερ απολαμβάνει την αναντίρρητη εμπιστοσύνη, έστω κι αν μέμφεται τους

άγγλους, ότι με τις εισαγωγές τους αφανίζουν τη θεσσαλική ([1]) βιοτεχνία.

Είναι πολύ καλό, ότι οι «Τάιμς», αν και προς το συμφέρον των ρώσων, πήραν θέση, επιτέλους, ενάντια στις βλακείες των φιλισταίων για το αδιαίρετο της Τουρκίας. Το ανόητο «Νταίηλυ Νιους», που με την αστική στενοκεφαλιά του δεν βλέπει πέρα από τη μύτη του, κραυγάζει για προδοσία και δεν μπορεί να σκεφθεί τίποτα το καλύτερο, παρά μόνο αυτή την παλιά διπλωματική αθλιότητα.

....

Δικός σου Φ.Ε.

★ (Καρλ Μαρξ - Φρ. Ενγκελς: «Απαντα», τόμος 21ος, σελ. 464-465).

Οι έλληνες και η Δύση

Λονδίνο, Τρίτη 2 Μαΐου 1854

....

Ο ανταποκριτής της εφημερίδας «Τάιμς» στην Κωνσταντινούπολη υπογραμμίζει ιδιαίτερα το γεγονός, ότι η ελληνική εξέγερση θα οδηγήσει αναπόφευχτα σε επανάσταση στην Ελλάδα, δηλαδή στην πάλη ανάμεσα στο Εθνικό Κόμμα και τους οπαδούς της Ρωσίας. Από την άλλη πλευρά τα σκληρά μέτρα

([1]) Η Θεσσαλία βρισκόταν την εποχή εκείνη στην κυριαρχία της Τουρκίας (σ.μ.).

τιμωρίας του Πασά στη Βουλγαρία, προδιαθέτουν τον πληθυσμό, όπως φαίνεται, υπέρ της Ρωσίας.

Επιτρέψτε μου να αναφερθώ σε μερικά γεγονότα, που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις της Ελλάδας απέναντι στις Δυτικές Δυνάμεις. Στο «Nouveliste de Marseille» μπορούμε να διαβάσουμε την ακόλουθη ανακοίνωση από την Κωνσταντινούπολη, που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 17 Απριλίου:

«Οι ευρωπαίοι που ζουν στην Αθήνα υπόκεινται σε κάθε είδους προσβολές. Ενάντιά τους χρησιμοποιούν ακόμα και ραβδιά, ενώ η ελληνική χωροφυλακή δεν φέρνει σ' αυτό κανένα απολύτως εμπόδιο. Στις 15 Μαρτίου ο κ. Γκάσπαρι, υπάλληλος της γαλλικής πρεσβείας και γιος του πρώην γάλλου προξένου στην Αθήνα, χτυπήθηκε πολύ άσχημα και έπεσε αναίσθητος από το ξύλο μπροστά στα μάτια τριών χωροφυλάκων, που παρακολουθούσαν αυτή την σκηνή με πλήρη απάθεια.

Την ίδια αυτή μέρα γνωστοποίησαν σε άλλους γάλλους, ότι είχε συνταχθεί ένας κατάλογος από 96 «φράγκους», οι οποίοι έπρεπε να περιμένουν σειρά για την τιμωρία τους.

Αυτές οι ακρότητες ανάγκασαν τους εκπροσώπους της Γαλλίας και της Αγγλίας να απευθύνουν στην κυβέρνηση του βασιλιά Οθωνα κοινή διακοίνωση, που γνωστοποιούσε σ' αυτήν, ότι για κάθε περίπτωση άσκησης βίας ενάντια σε γάλλους ή άγγλους υπηκόους, θα επιβληθεί αμέσως αποζημίωση ποσού 25.000 δραχμών.

Στις 12 Απριλίου επιδόθηκε στην ελληνική κυβέρνηση νέο τελεσίγραφο. Πρέπει να σημειωθεί σχετικά, ότι για την απάντηση δόθηκε προθεσμία μόνο πέντε ημερών - ως τις 17 Απριλίου. Με το

τελεσίγραφο αυτό προτείνεται στον βασιλιά Οθωνα να αποκαταστήσει τις ζημιές, που προξενήθηκαν στους γάλλους, να καταδικασθεί κατηγορηματικά η εξέγερση, και να επανορθωθεί το κακό, που έγινε με την ανοχή του.

Κανείς δεν περιμένει πάντως ικανοποιητική απάντηση από μέρους του βασιλιά. Σε περίπτωση όμως, που η απάντησή του θα είναι αρνητική, οι πρεσβευτές αποφάσισαν να διακόψουν κάθε σχέση με την κυβέρνηση και ταυτόχρονα να προχωρήσουν από κοινού, εξ ονόματος της Αγγλίας και της Γαλλίας, στην εφαρμογή των υποχρεώσεών τους σαν «διοικητών της Ελλάδας», σύμφωνα με το πρωτόκολλο, το οποίο έχει κατοχυρώσει τη σύσταση του ελληνικού βασιλείου».

Η ελληνική κυβέρνηση έστειλε στις ξένες αντιπροσωπείες, που είναι διαπιστευμένες σ' αυτήν, εγκύκλιο, στην οποία δικαιολογεί τη συμπεριφορά της κατά τη διάρκεια της τελευταίας διαφοράς της με την Υψηλή Πύλη (= την Τουρκία, σ.μ.), τα μέτρα της οποίας απέναντι στους Ελληνες υπηκόους, σύμφωνα με τα λόγια του κ. Πάικου (από το 1851-1854 υπουργός Εξωτερικών) είχαν προκληθεί από την πικρία της (της Τουρκίας), επειδή δεν μπορεί να θεωρεί την Ελλάδα κτήση της.

Αυτό αποτελεί και τη βασική αιτία των μηχανορραφιών της, επί είκοσι χρόνια τώρα, ενάντια στην Ελλάδα, για τις οποίες και αποτελούν μόνο πρόφαση οι εξεγέρσεις στη Θεσσαλία και την Ηπειρο.

....

* (Δημοσιεύθηκε στο «Νιού Γιορκ Νταίηλυ Τρίμπιουν», με την υπογραφή του Καρλ Μαρξ, στο φύλλο της 16ης

Μαΐου 1854. Καρλ Μαρξ και Φρ. Ενγκελς, «Απαντα», Τόμος 10ος, σελ. 215-216).

Το ζήτημα των Ιονίων νήσων

Η υπόθεση του Ουίλλιαμ Χούδσον Γκέρνσυ, ή Ουάσιγκτον Γκέρνσυ, παραπέμφθηκε να εκδικασθεί, με την κατηγορία της υπεξαίρεσης από τη βιβλιοθήκη του βρεταννικού υπουργείου των αποικιών δυο εμπιστευτικών εγγράφων - του ενός της 10ης Ιουλίου 1857 και του άλλου της 18ης Ιουλίου 1858 - τα οποία απευθύνονταν από την προηγούμενη κυβέρνηση του Πάλμερστον, στον σερ Τζων Γιουνγκ, ύπατο αρμοστή των Ιονίων νήσων. Η υπόθεση εξετάστηκε μόλις τώρα από το Κεντρικό ποινικό δικαστήριο, με την προεδρία του βαρώνου Μάρτιν, και έληξε με την αθώωση του κατηγορουμένου. Η δίκη παρουσίασε ενδιαφέρον τόσο από πολιτική, όσο και από δικαστική άποψη.

Χρειάζεται να θυμίσουμε, ότι μόλις ο «ομηρικός» κ. Γλάδστον πρόλαβε να εγκαταλείψει το Λονδίνο, κατευθυνόμενος στην έκτακτη αποστολή του, για την αποκατάσταση της ειρήνης στα Ιόνια νησιά ([1]), στις στήλες του «Νταίηλυ Νιους» εμφανίστηκε, ευθύς αμέσως, σαν σκυθικό βέλος, που ρίχνεται

([1]) Στα Ιόνια νησιά, που βρίσκονταν από το 1815 κάτω από την αγγλική «προστασία», είχε αναπτυχθεί στα μέσα του περασμένου αιώνα το εθνικό κίνημα για την ένωση με την Ελλάδα. Τον Νοέμβριο του 1858 στάλθηκε στα Επτάνησα, με ειδική αποστολή, ο Γλάδστον. Αν και η νομοθετική συνέλευση στην Κέρκυρα (το κυριώτερο νησί των Ιονίων) κηρύχτηκε ομόφωνα υπέρ της ένωσης

από αόρατο χέρι, μια αναφορά του σερ Τζων Γιουνγκ, που επρότεινε την παραίτηση από το προτεκτοράτο στα νησιά και την παραχώρησή τους στην Ελλάδα. Προηγούμενα όμως, έπρεπε να αποσπασθεί το καλύτερο κομμάτι τους, και συγκεκριμένα το νησί της Κέρκυρας, για να προσαρτηθεί στις αποικιακές κτήσεις της Μεγάλης Βρετανίας.

Μεγάλη υπήρξε η γενική κατάπληξη. Ενα μέρος του λονδρέζικου τύπου, που διάκειται εχθρικά στη μυστική διπλωματία, χαιρέτισε το θαρραλέο βήμα της κυβέρνησης Ντέρμπυ, που αποκάλυψε στο κοινό τα μυστικά διπλωματικά σχέδια. Η «Μόρνιγκ Σταρ», μάλιστα, με τον απλοϊκό ενθουσιασμό της, διακήρυξε ακόμα, ότι για το Ηνωμένο Βασίλειο άρχιζε τώρα μια νέα εποχή στη διεθνή πολιτική.

Η γλυκειά όμως αυτή μελωδία των επαίνων σκεπάστηκε γρήγορα από τις σφοδρές και εξοργισμένες κραυγές της κριτικής. Ο εχθρικός προς την κυβέρνηση Τύπος πιάστηκε λαίμαργα από το «προμελετημένο λάθος», όπως αποκάλεσε το βήμα αυτό, που, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, είχε σαν μοναδικό σκοπό να εκμηδενίσει, πριν απ' όλα, την πολιτική ανεξαρτησία του Γλάδστονα και να τον απομακρύνει για ένα διάστημα από την κοινοβουλευτική κονίστρα.

Παράλληλα με την ασυνείδητη, την καθαρή αυτή μακιαβελικής πανουργίας μανούβρα, οι ίδιοι

με την Ελλάδα, η αγγλική κυβέρνηση κατάφερε να τραινάρει την επίλυση του ζητήματος αυτού για κάμποσα χρόνια. Τα Ιόνια νησιά παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα μόνο το 1864. Αποκαλώντας τον Γλάδστονα «ομηρικό» ο Μαρξ έχει υπ' όψη του το γεγονός, ότι ο Γλάδστον ήταν ο συγγραφέας του βιβλίου: «Studies on Homer and the Homeric Age» («Μελέτες για τον Ομηρο και την ομηρική εποχή»), Οξφόρδη, 1858, που μόλις τότε είχε εκδοθεί.

οι συνεργοί του επιζητούσαν να υπονομεύσουν την επιτυχία της αποστολής του, δημοσιεύοντας ένα έγγραφο, που τον έθετε άμεσα σε δύσκολη κατάσταση, τόσο μπροστά στους συνομιλητές του, κατά τις επικείμενες διπλωματικές συζητήσεις, όσο και μπροστά στην κοινή γνώμη της Αγγλίας και στο διεθνές δίκαιο της Ευρώπης.

Για να βγάλει από τη μέση έναν πολύ ευκολόπιστο ανταγωνιστή, έγραφαν οι «Τάιμς», η «Γκλόμπε», ο «Ομπσέρβερ» κι όλη η αντικυβερνητική μερίδα του Τύπου, η κυβέρνηση Ντέρμπυ διέπραξε, χωρίς καμμιά ταλάντευση, μια τέτοια απρέπεια, που στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν ήταν τίποτα άλλο, παρά προδοσία. Πως μπορούσε τώρα ο Γλάδστον ν' αρχίσει συνομιλίες, τη στιγμή που οι επτανήσιοι όχι μόνο ξέρανε, ότι υπήρχε κιόλας απόφαση από την πλευρά της Βρετανίας, αλλά κι όταν οι ηγέτες των επτανησίων πατριωτών είχαν κι αυτοί εκτεθεί με την προδοτική αποκάλυψη, ότι είχαν συμφωνήσει με το σχέδιο, που οδηγούσε στον διαμελισμό των επτά νησιών; Πώς θα μπορούσε τώρα, ο Γλάδστον, ν' αρχίσει συνομιλίες, τη στιγμή που η Ευρώπη θα προέβαινε, χωρίς άλλο, σε διαμαρτυρίες ενάντια σ' αυτή την παραβίαση της συνθήκης της Βιέννης, σύμφωνα με την οποία η Αγγλία δεν γινόταν σε καμμία περίπτωση κάτοχος της Κέρκυρας, αλλά μόνο προτέκτορας των επτανήσων, και καθόριζε για πάντα τον χάρτη της εδαφικής διαίρεσης της Ευρώπης;

Πραγματικά, έπειτα από τα άρθρα αυτά των εφημερίδων, επακολούθησαν, όντως, οι διαμαρτυρίες από την πλευρά της Ρωσίας και της Γαλλίας.

Ας μου επιτραπεί να σημειώσω en passant (εν

παρόδω), ότι το σύμφωνο της Βιέννης, αυτός ο μόνος αναγνωρισμένος από την Ευρώπη κώδικας διεθνούς δικαίου, αποτελεί μια από τις πιο τερατώδεις fictiones juris publici (επινοήσεις διεθνούς δικαίου) που έχουν καταγραφεί ώς τώρα στα χρονικά της ιστορίας της ανθρωπότητας. Τι καθορίζει το πρώτο άρθρο αυτού του συμφώνου; Την οριστική εκτόπιση της δυναστείας των Βοναπάρτη από το θρόνο της Γαλλίας. Και τι μ' αυτό; Στο γαλλικό θρόνο είναι στρογγυλοκαθισμένος ο Λουδοβίκος - Ναπολέων, ο ιδρυτής της δεύτερης αυτοκρατορίας, που αναγνωρίστηκε και αποκαλείται «αδελφός» απ' όλους τους εστεμμένους της Ευρώπης, κι έγινε απ' αυτούς αποδεκτός με θωπείες και υποκλίσεις.

Ενα άλλο άρθρο καθορίζει, ότι το Βέλγιο πρέπει να ανήκει για πάντα στην Ολλανδία. Αλλά, στο διάστημα των τελευταίων 18 χρόνων, η απόσπαση του Βελγίου από την Ολλανδία έγινε, όχι μόνο fait accompli (τετελεσμένο γεγονός), αλλά και γεγονός νομιμοποιημένο.

Πιο κάτω, το σύμφωνο της Βιέννης ορίζει, ότι η Κρακοβία, που προσαρτήθηκε στην Αυστρία, το 1846, πρέπει να παραμείνει για πάντα ανεξάρτητη δημοκρατία.

Τέλος, η Πολωνία, που είναι σήμερα προσαρτημένη από τον Νικόλαο στη σύνθεση της ρωσικής αυτοκρατορίας, πρέπει να γίνει ανεξάρτητο συνταγματικό βασίλειο και να συνδέεται με τη Ρωσία μόνο με προσωπικό δεσμό, μέσον της δυναστείας των Ρομανώφ.

Ετσι, από την ιερή αυτή βίβλο του ευρωπαϊκού Jus Publicum (διεθνούς δικαίου) αποσπάστηκε το ένα φύλλο πίσω από το άλλο. Σ' αυτή (την βίβλο)

αναφέρονται τώρα, μόνο όταν αυτό, που θέλουν, ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της μιας πλευράς και χρειάζεται για την εξασθένηση της άλλης.

Η κυβέρνηση Ντέρμπυ ταλαντεύτηκε για πολύ: να δεχτεί τους παρ' αξίαν επαίνους της μιας μερίδας του Τύπου ή να αναιρέσει τις άδικες συκοφαντίες της άλλης; Επειτα όμως από μια εβδομάδα ταλαντεύσεων, αποφάσισε το δεύτερο και διακήρυξε επίσημα, ότι η δημοσίευση των εγγράφων του σερ Τζων Γιουνγκ έγινε ολότελα εν αγνοία του κι ότι αυτή τη στιγμή διεξάγεται έρευνα για να βρεθεί ο ένοχος αυτής της εγκληματικής πράξης. Στο τέλος, ο ένοχος αποκαλύφθηκε στο πρόσωπο του Ουίλλιαμ Χούδσον Γκέρνσυ, τον οποίο και παρέπεμψαν για να δικασθεί από το Κεντρικό ποινικό δικαστήριο, με την κατηγορία της κλοπής δημοσίων εγγράφων.

Σαν αποτέλεσμα, η κυβέρνηση Ντέρμπυ βγαίνει από τον αγώνα αυτό νικήτρια, κι έτσι η δίκη χάνει το πολιτικό ενδιαφέρον της. Αλλά, εξ αιτίας αυτής της δίκης, η προσοχή όλου του κόσμου συγκεντρώθηκε και πάλι γύρω από τις σχέσεις ανάμεσα στη Μεγάλη Βρετανία και τα Ιόνια νησιά. Το ότι το σχέδιο του σερ Τζων Γιουνγκ δεν ήταν καρπός της προσωπικής φαντασίας του, αποδείχνεται πειστικά με το πιο κάτω απόσπασμα από τη δημόσια έκκληση του προκατόχου του - του σερ Χένρυ Ουόρντ, στην Ιόνια Βουλή, στις 13 Απριλίου 1850:

«Δεν είμαι εξουσιοδοτημένος να μιλήσω εξ ονόματος του βρεταννικού στέμματος για το απώτερο εκείνο μέλλον, που θα προβλέπει μόνο θολά την εποχή, που τα διασπαρμένα μεταξύ τους μέλη του ελληνικού έθνους, θα μπορέσουν, με τη συγκα-

τάθεση των ευρωπαϊκών δυνάμεων, να συνενωθούν και πάλι σε ένα ισχυρό κράτος. Αλλά, δεν μου είναι δύσκολο να εκφράσω την προσωπική μου γνώμη (μιλούσε εξ ονόματος του βρεταννικού στέμματος) και να πω, ότι αν ένα τέτοιο γεγονός βρίσκεται μέσα στα όρια των ανθρωπίνων δυνατοτήτων, τότε η βασίλισσα και το Κοινοβούλιο της Αγγλίας θα συμπεριφέρονταν το ίδιο με καλή διάθεση, για να καταλάβουν τα Ιόνια νησιά εκ νέου τη θέση τους, σαν μέλη ενός νέου κράτους, που, με τη σειρά του, θα έπαιρνε τότε την αρμόζουσα θέση στην παγκόσμια πολιτική».

Ταυτόχρονα, τα ανθρωπιστικά αισθήματα, που έτρεφε η Μεγάλη Βρετανία στα νησιά, εκδηλώθηκαν με μια πραγματικά αυστριακή αγριότητα, με την οποία ο σερ Χένρυ Ουόρντ κατέστειλε την εξέγερση, που σημειώθηκε τότε στα Επτάνησα.

Από το σύνολο του πληθυσμού των 200.000 κατοίκων, οι 8.000 καταδικάστηκαν σε αγχόνη, σε μαστίγωση, σε φυλάκιση και σε εξορία. Ακόμα, έφτασαν στο σημείο να μαστιγώσουν ανελέητα γυναίκες και παιδιά. Για να μην περάσει από κανέναν η υποψία έστω, ότι τα λέω υπερβολικά, αντιγράφω από μια βρετανική εφημερίδα, και συγκεκριμένα από το «Μόρνιγκ Κρόνικλ» της 25ης Απριλίου 1850:

«Μας προκαλούν ρίγη τα φρικτά μέτρα τιμωρίας, που εφάρμοσαν τα στρατοδικεία κάτω από την καθοδήγηση του λόρδου-υπάτου αρμοστή. Οι δυστυχισμένοι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν σε θάνατο, σε εξορία και σε σωματικές τιμωρίες. Σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις χωρίς καμμιά δικαστική εξέταση, σε άλλες δε περιπτώσεις με συνοπτική διαδικασία, όπως προβλέπει ο στρα-

τιωτικός νόμος Είκοσι ένας άνθρωποι καταδικάστηκαν σε θάνατο κι ένας μεγάλος αριθμός σε άλλες τιμωρίες».

Κι όμως, οι βρετανοί καμαρώνουν, ότι έκαναν ευτυχισμένους τους επτανήσιους με το ελεύθερο σύνταγμα κι ότι ανέπτυξαν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές τους, σε ύψος, που αποκαλύπτει τη φανερή αντίθεση με τη θλιβερή οικονομική κατάσταση στην ίδια την Ελλάδα.

Οσον αφορά το σύνταγμα, ο λόρδος Γκρέυ, στον οποίο είχε ανατεθεί την εποχή εκείνη να διαπραγματευθεί τα συντάγματα για όλη την αποικιακή αυτοκρατορία της Μεγάλης Βρετανίας, δεν θεώρησε σκόπιμο να εξαιρέσει τα Ιόνια νησιά. Μ' αυτό όμως, επέστρεψε απλώς εκείνο, που η Αγγλία είχε αφαιρέσει από τα Επτάνησα με την απάτη, πριν από πολλά χρόνια (1).

Με το σύμφωνο, που είχε συντάξει ο κόμης Καποδίστριας και υπόγραψε η Ρωσία στο Παρίσι το 1815, το προτεκτοράτο πάνω στα Ιόνια νησιά ανατέθηκε στη Μεγάλη Βρετανία με αυστηρά συμ-

---

(1) Το 1799 ο ρωσικός στόλος, με επί κεφαλής τον ναύαρχο Φ.Φ. Ουσακώφ, απελευθέρωσε τα Ιόνια νησιά από την εξουσία των γάλλων. Ο Ουσακώφ, ανακήρυξε στα νησιά τη δημοκρατία και έδωσε σύνταγμα, που παραχωρούσε σ' αυτά ευρύτατη αυτοδιοίκηση. Το 1807, τα Επτάνησα πέρασαν εκ νέου στην εξουσία της Γαλλίας, και ο Ναπολέων 1ος κατάργησε ουσιαστικά το σύνταγμα αυτό. Το 1815, τα Ιόνια μεταβιβάστηκαν στην Αγγλία, η οποία εγκατέστησε σ' αυτά το προτεκτοράτο της και έδωσε νέο σύνταγμα, που επέβαλε την απεριόριστη εξουσία του βρετανού εκπροσώπου στα νησιά - του λόρδου ύπατου αρμοστή. Η αυξανόμενη δυσαρέσκεια στα νησιά ενάντια στην ξενική κυριαρχία ανάγκασε την αγγλική κυβέρνηση (στην οποία ο Γκρέυ κατείχε την θέση του υπουργού των Στρατιωτικών και των Αποικιών) να προβεί το 1849 σε μεταρρυθμίσεις, που διεύρυναν κάπως την τοπική αυτοδιοίκηση και τα εκλογικά δικαιώματα των επτανησίων.

φωνημένους όρους, που καθόριζαν, ότι αυτή θα διατηρούσε το σύνταγμα, το οποίο είχε παραχωρήσει στα Επτάνησα η Ρωσία το 1803. Αλλά, ο πρώτος κιόλας βρετανός λόρδος - ύπατος αρμοστής, σερ Τόμας Μαιτλαντ, κατάργησε αυτό το σύνταγμα και το αντικατέστησε με άλλο, που τον περιέβαλλε με απεριόριστη εξουσία.

Στα 1839 ο επτανήσιος Μουστοξύδης υποστηρίζει στο « PRO MEMORIA » του, που δημοσιεύθηκε στις 22 Ιουνίου 1840, με απόφαση της Βουλής των Κοινοτήτων:

«Οι κάτοικοι των Ιονίων νήσων δεν απολαμβάνουν τα προνόμια, που απολάμβαναν συνήθως οι ελληνικές κοινότητες, ακόμα και στην εποχή τής τουρκικής τυραννίας, και συγκεκριμένα, το δικαίωμα να εκλέγουν τους εκπροσώπους τους στην αυτοδιοίκηση και να διευθύνουν οι ίδιοι τις υποθέσεις τους, αλλά είναι υποχρεωμένοι να υποτάσσονται στους διοικητικούς υπαλλήλους, που βάζει από πάνω τους η αστυνομία. Το δικαίωμα, που παραχωρείται μέσα σε πολύ στενά πλαίσια στις δημοτικές αρχές του κάθε νησιού, για να διαθέτουν οι ίδιες τις προσόδους τους, αφαιρέθηκε απ' αυτές. Και για να τις καταστήσουν ακόμα πιο εξαρτημένες, αυτά τα έσοδα μεταβιβάστηκαν στη διαχείριση του δημοσίου ταμείου».

Οσον αφορά την ανάπτυξη των υλικών πηγών, στην περίπτωση αυτή θα ήταν αρκετό να πούμε, ότι η Αγγλία, η Αγγλία των Φρίντρέτερ (2) δεν

---

(2) Φρίντρέτερ (από την αγγλική λέξη free trade = ελεύθερο εμπόριο). Οπαδοί της οικονομικής θεωρίας, που υποστήριζε τον ελεύθερο συναγωνισμό και την ελευθερία του εμπορίου, την μη

αισχύνθηκε να επιβαρύνει τους επτανήσιους με την επιβολή σ' αυτούς εξαγωγικών δασμών - αυτό το βάρβαρο σύστημα, που, θάλεγε κανείς, ότι είχε τη θέση του μόνο στον οικονομικό κώδικα της Τουρκίας. Ετσι, επί παραδείγματι, η σταφίδα, το κύριο προϊόν παραγωγής των νησιών, επιβαρύνθηκε με έναν εξαγωγικό δασμό από 22,25%.

«Τα περάσματα από τη θάλασσα - αναφέρει ένας επτανήσιος - που λες και σχηματίζουν ένα μεγάλο δρόμο για τα Ιόνια, είναι τώρα κλειστά με τη μέθοδο των φυλακίων, γιατί σε κάθε λιμάνι καθιερώθηκαν οι διαμετακομιστικοί φόροι, που έχουν επιβληθεί στα εμπορεύματα όλων των κατηγοριών και ειδών, που ανταλλάσσουν μεταξύ τους τα νησιά

Αλλά, μ' αυτό δεν τελειώνουν όλα.

Στο διάστημα των πρώτων 23 χρόνων της βρετανικής διοίκησης, η φορολογία αυξήθηκε κατά τρεις φορές και τα έξοδα κατά πέντε φορές. Αργότερα επήλθε κάποια μείωση, αλλά, μετά το 1850, σημειώθηκε ένα έλλειμμα, που ήταν ίσο με το μισό όλης της προηγούμενης φορολογίας, όπως αποκαλύπτει ο ακόλουθος πίνακας:

1815	68.459	48.500
1817	108.997	87.420
1850	137.482	170.000

Ετσι, οι εξαγωγικοί δασμοί πάνω στα δικά τους προϊόντα, οι δασμοί διαμετακόμισης ανάμεσα στα νησιά, η αύξηση της φορολογίας, και τα δυσβάστακτα έξοδα - αυτά ήταν τα οικονομικά αγαθά, τα

επέμβαση του κράτους στην οικονομία και την άρση των προστατευτικών δασμών. (Σημ. μεταφρ.).

οποία χάρισε ο Τζων Μπουλ στους επτανήσιους. Σύμφωνα με τον κράχτη του στο Πρίντινγκχάουζ - σκουάρ ([3]), ο Τζων Μπουλ αρπάζει τις αποικίες με μοναδικό σκοπό να τις διαπαιδαγωγήσει με τις αρχές της πολιτικής ελευθερίας. Αν κοιτάξουμε όμως τα γεγονότα, τότε τα Ιόνια νησιά, όπως και η Ινδία και η Ιρλανδία, αποκαλύπτουν, πως μόνο για χάρη της ελευθερίας στο σπίτι του πρέπει να υποδουλώνει ο Τζων Μπουλ τους ξένους λαούς, έξω από το κράτος του. Ετσι, τη στιγμή που αυτός επιτίθεται με όλη τη δύναμη της ευγενικής του αγανάκτησης ενάντια στο κατασκοπευτικό σύστημα του Βοναπάρτη, στο Παρίσι, στο Δουβλίνο, το εφαρμόζει ο ίδιος.

Το νομικό ενδιαφέρον της δίκης, για την οποία γίνεται λόγος, στρέφεται γύρω από το εξής σημείο: ο συνήγορος του Γκέρνσυ παραδέχτηκε την υπεξαίρεση δέκα αντιγράφων από διάφορες αναφορές, αλλά απόδειξε την αθωότητα του πελάτη του, λέγοντας, πως αυτός δεν είχε την πρόθεση να τα χρησιμοποιήσει για προσωπικούς σκοπούς. Αν το έγκλημα της κλοπής το καθόριζαν μόνο σε εξάρτηση με τις προθέσεις, που αποκτάται παράνομα η ξένη ιδιοκτησία, τότε ο ποινικός νόμος θα έπεφτε από την άποψη αυτή σε αδιέξοδο. Είναι ζήτημα, αν οι σεβαστοί άνθρωποι, που κάθονταν στις έδρες των ενόρκων, είχαν σκοπό να προκαλέσουν επανάσταση στις συνθήκες της ιδιοκτησίας, με τη απαλλακτική απόφασή τους. Απλώς, θέλανε να διακηρύξουν μόνο, ότι τα δημόσια έγγραφα αποτελούν ιδιοκτησία όχι της κυβέρνησης, αλλά της κοινωνίας.

([3]) Η έδρα της εφημερίδας «Τάιμς», του Λονδίνου.

★ (Καρλ Μαρξ και Φρ. Ενγκελς: «Απαντα», τόμος 11ος, μέρος ΙΙ, σελ. 53-57. Δημοσιεύθηκε χωρίς υπογραφή στο «Νιού Γιορκ Νταίηλυ Τρίμπιουν», Νο 5526, στις 6 Γενάρη 1859).

IV
Οι βαλκανικοί πόλε-μοι του 1912 - 1913

Νέο κεφάλαιο στην παγκόσμια ιστορία

Ακόμα και ο αστικός τύπος όλης της Ευρώπης, που υπερασπίζει τους αντιδραστικούς και ιδιοτελείς σκοπούς του περίφημου Status quo στα Βαλκάνια, αναγνωρίζει τώρα ομόφωνα, ότι άρχισε ένα καινούργιο κεφάλαιο της παγκόσμιας ιστορίας.

Η καταστροφή της Τουρκίας είναι αναμφισβήτητη. Οι νίκες των Βαλκανικών κρατών, που συνενωθήκανε σε μια τετραπλή συμμαχία (Σερβία, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, Ελλάδα), είναι τεράστιες. Είναι πια γεγονός η συμμαχία των τεσσάρων αυτών κρατών. «Τα Βαλκάνια στους Βαλκανικούς λαούς». Το σύνθημα αυτό πραγματοποιήθηκε, **ήδη**...

Ποια σημασία έχει αυτό το νέο κεφάλαιο της παγκόσμιας ιστορίας;

Ως τα τώρα στην Ανατολική Ευρώπη (Αυστρία, Βαλκάνια, Ρωσία), δεν παραμερίστηκαν ακόμα τα δυνατά μεσαιωνικά υπολείμματα, που εμποδίζουν τρομερά την κοινωνική ανάπτυξη και το δυνάμωμα του προλεταριάτου. Τα υπολείμματα αυτά είναι ο απολυταρχισμός (απεριόριστη απολυταρχική εξουσία), ο φεουδαρχισμός (γαιοχτησία και προνόμια των φεουδαρχών - γαιοχτημόνων) και η καταπίεση των εθνικοτήτων.

Οι συνειδητοί εργάτες των βαλκανικών χωρών ρίξανε πρώτοι το σύνθημα της συνεπούς δημοκρατι-

κής λύσης του εθνικού ζητήματος στα Βαλκάνια. Το σύνθημα αυτό είναι: Ομοσπονδιακή Βαλκανική Δημοκρατία. Η αδυναμία των δημοκρατικών τάξεων στα σημερινά Βαλκανικά κράτη (ολιγάριθμο προλεταριάτο, χωρικοί αμόφωτοι, κομματιασμένοι, αγράμματοι) οδήγησε στο να γίνει η οικονομική και πολιτική ανάγκη της συμμαχίας, συμμαχία των Βαλκανικών μοναρχιών.

Το εθνικό ζήτημα στα Βαλκάνια έκανε τεράστια βήματα προς τη λύση του. Σ' όλη την Ανατολική Ευρώπη το πιο καθυστερημένο κράτος παραμένει τώρα **μόνο η Ρωσία**.

Παρά το γεγονός ότι στα Βαλκάνια διαμορφώθηκε συμμαχία μοναρχιών και όχι συμμαχία δημοκρατιών - παρά το γεγονός ότι η συμμαχία αυτή πραγματοποιήθηκε για τον πόλεμο και όχι για την Επανάσταση - παρ' όλα αυτά - γένηκε ένα μεγάλο βήμα προς τα μπρος στην καταστροφή των μεσαιωνικών υπολειμμάτων στην Ανατολική Ευρώπη. Και σαν να χαίρεστε πολύ γρήγορα, κύριοι εθνικιστές! Το βήμα αυτό γίνεται ενάντια σε σας, γιατί τα μεσαιωνικά υπολείμματα υπάρχουν προπάντων στη Ρωσία.

Στη Δυτική, όμως, Ευρώπη, το προλεταριάτο ακόμα δυνατότερα βροντοφωνάζει το σύνθημα: καμμιά ανάμειξη! Τα Βαλκάνια για τους Βαλκανικούς λαούς!

★ (Β.Ι. Λένιν: Τ. 16ος, σελ. 175. Πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Πράβντα» Νο 149, στις 3 του Νοέμβρη (21 Οχτώβρη) 1912).

Η κοινωνική σημασία των σερβο-βουλγαρικών νικών

«Για τη Μακεδονία, η κατάχτησή της από τη Βουλγαρία και τη Σερβία σημαίνει αστική επανάσταση, τύπου 1789 είτε 1848». Αυτά τα λόγια του αυστριακού μαρξιστή Οττο Μπάουερ αποκαλύπτουν την κύρια ουσία των γεγονότων, που διεξάγονται σήμερα στα Βαλκάνια ([1]).

Οι επαναστάσεις του 1789 στη Γαλλία, του 1848 στη Γερμανία και στις άλλες χώρες, ήταν αστικές επαναστάσεις, γιατί η απελευθέρωση της χώρας από τον απολυταρχισμό και από τα τσιφλικάδικα και δουλοπάροικα προνόμια έδινε στην πράξη τη δυνατότητα για την ελεύθερη ανάπτυξη του κεφαλαίου. Είναι όμως αυτονόητο, πως μια τέτοια επανάσταση την απαιτούσαν επιταχτικά τα συμφέροντα της εργατικής τάξης, ακόμα και οι «εξωκομματικοί», ανοργάνωτοι σαν τάξη, εργάτες του 1789 και 1848, που ήτανε οι πρωτοπόροι αγωνιστές της γαλλικής και της γερμανικής επανάστασης.

Η Μακεδονία, όπως κι όλες οι Βαλκανικές χώρες, ήταν πάρα πολύ καθυστερημένη οικονομικά. Βρίσκονταν ακόμα εκεί άθιχτα δυνατά υπολείμματα

([1]) Εδώ ο Λένιν έχει υπ' όψη του το κύριο άρθρο του Οττο Μπάουερ «Ο πόλεμος για τη Μακεδονία» («Krieg um Mazedonien») που δημοσιεύτηκε στο μηνιαίο περιοδικό της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας, «Der Kampf» («Ο αγώνας») Νο 2, 1 Νοέμβρη 1912, σελ. 63-76.

δουλοπάροικου δίκαιου, μεσαιωνική εξάρτηση των αγροτών από τους τσιφλικάδες - φεουδάρχες. Στα υπολείμματα αυτά ανήκει ο αγροτικός φόρος στους τσιφλικάδες (χρηματικός είτε σε είδος), ύστερα τα μεσιάρικα (συνήθως στη Μακεδονία ο χωρικός δίνει στον τσιφλικά για μεσιακάρικο το τρίτο της συγκομιδής, λιγότερο από κείνο που δίνει στη Ρωσία κλπ).

Οι τσιφλικάδες στη Μακεδονία (που ονομάζονται **σπαχήδες**) είναι τούρκοι και μωαμεθανοί, ενώ οι αγρότες είναι σλαύοι και χριστιανοί. Γι' αυτό κι οι ταξικές αντιθέσεις οξύνονται θρησκευτικά και εθνικά.

Ετσι οι νίκες των σέρβων και βούλγαρων σημαίνουν αποτίναξη του φεουδαρχισμού απ' τη Μακεδονία, σημαίνουν τη δημιουργία μιας λίγο πολύ ελεύθερης τάξης χωρικών, ιδιοχτητών της γης, σημαίνουν εξασφάλιση όλης της κοινωνικής ανάπτυξης των Βαλκανικών χωρών, που συγκρατιούνταν από τον απολυταρχισμό και τις δουλοπάροικες σχέσεις.

Οι αστικές εφημερίδες, αρχίζοντας από τη «Νόβαγια Βρέμια» και τελειώνοντας στο «Ρετς», τονίζουν την **εθνική** απελευθέρωση των Βαλκανίων, αφήνοντας στη μπάντα την **οικονομική** απελευθέρωση. Στην πραγματικότητα όμως η τελευταία αυτή είναι το κυριώτερο.

Η εθνική απελευθέρωση και η απόλυτη ελευθερία αυτοδιάθεσης των λαών θάταν αναπόφευχτο αποτέλεσμα της πλήρους απελευθέρωσης απ' τους τσιφλικάδες και την απολυταρχία. Αντίθετα, αν παραμείνει η πίεση των τσιφλικάδων και των βαλκανικών μοναρχιών πάνω στους λαούς, θα παραμείνει

εξάπαντος σε τούτο είτε στον άλλο βαθμό και η εθνική καταπίεση.

Αν η απελευθέρωση της Μακεδονίας γίνονταν με το δρόμο της επανάστασης, δηλαδή με τον αγώνα και των σέρβων και των βουλγάρων και των **τούρκων** αγροτών ενάντια στους τσιφλικάδες όλων των εθνοτήτων (και ενάντια στις τσιφλικάδικες βαλκανικές κυβέρνησεις), τότε η απελευθέρωση θα στοίχιζε στους βαλκανικούς λαούς, βέβαια, εκατό φορές λιγότερες ανθρώπινες ζωές, από το σημερινό πόλεμο. Η απελευθέρωση θα πετυχαίνονταν σε ασύγκριτα φτηνότερη τιμή και θάταν ασύγκριτα πιο πλατειά.

Και να πως μπαίνει το ζήτημα: ποιες ήταν οι ιστορικές αιτίες που έκαναν ώστε να λυθεί το ζήτημα αυτό με τον πόλεμο κι όχι με την επανάσταση; Κυριώτερη ιστορική αιτία ήταν η αδυναμία, το κομμάτιασμα, η μη ανάπτυξη, η αμορφωσιά των αγροτικών μαζών σ' όλες τις Βαλκανικές χώρες, καθώς επίσης και ο μικρός αριθμός των εργατών που πολύ καλά νιώθανε την κατάσταση κι απαιτούσαν μια Βαλκανική Ομοσπονδιακή (συμμαχική) Δημοκρατία.

Από δω φαίνεται με σαφήνεια η ριζική διαφορά που υπάρχει στις σχέσεις της ευρωπαϊκής κεφαλαιοκρατίας και των ευρωπαίων εργατών απέναντι στο βαλκανικό ζήτημα. Η κεφαλαιοκρατία, ακόμα και η φιλελεύθερη, του είδους των δικών μας Καντέ (1) φωνάζει για την «εθνική» απελευθέρωση των «σλαύων». Μ' αυτά διαστρεβλώνεται άμεσα η έννοια και η ιστορική σημασία των γεγονότων, που εκτυλίσσονται αυτή τη στιγμή στα Βαλκάνια, **δυ-**

---

(1) Σημ. Ο.Ο., Κόμμα των Συνταγματικών αστών στη Ρωσία.

σκολεύεται το έργο της πραγματικής απελευθέρωσης των βαλκανικών λαών. Μ' αυτά **υποστηρίζεται** η διαφύλαξη, σε τούτο είτε στον άλλο βαθμό, των τσιφλικάδων, η μη αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων, η εθνική καταπίεση.

Αντίθετα, η εργατική δημοκρατία αυτή μόνο υπερασπίζει ως το τέλος την πραγματική και πλήρη ελευθερία των βαλκανικών λαών. Μόνο η πραγματοποίηση ως το τέλος της οικονομικής και πολιτικής απελευθέρωσης των αγροτών **όλων των βαλκανικών εθνοτήτων** μπορεί να εξαλείψει κάθε δυνατότητα οποιασδήποτε εθνικής καταπίεσης.

★ (Β.Ι. Λένιν: Τ. 16ος, σελ. 186-187. Πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Πράβντα» Νο 162, στις 20 (7) Νοέμβρη 1912 με την υπογραφή Τ.).

Ο βαλκανικός πόλεμος και ο αστικός σωβινισμός

Ο βαλκανικός πόλεμος πλησιάζει στο τέλος του. Η κατάληψη της Αδριανούπολης σημαίνει αποφασιστική νίκη των βούλγαρων και το κέντρο βαρύτητας του ζητήματος πέρασε τελειωτικά από το θέατρο των πολεμικών επιχειρήσεων στο θέατρο της φαγωμάρας και των ραδιουργιών των ονομαζόμενων Μεγάλων Δυνάμεων.

Ο βαλκανικός πόλεμος είναι ένας από τους κρίκους της αλυσσίδας των παγκόσμιων γεγονότων, που φανερώνουν το κραχ του μεσαιωνισμού στην Ασία και στην Ανατολική Ευρώπη. Η ίδρυση

ενωμένων εθνικών κρατών στα Βαλκάνια, το γκρέμισμα της καταπίεσης των τοπικών φέουδων, η τελειωτική απελευθέρωση των αγροτών όλων των εθνικοτήτων της Βαλκανικής απ' την τσιφλικάδικη πίεση - αυτά ήταν τα ιστορικά καθήκοντα, που στέκονταν μπρος στους βαλκανικούς λαούς.

Τα καθήκοντα αυτά οι βαλκανικοί λαοί μπορούσαν να τα λύσουν δέκα φορές ευκολώτερα, παρά τώρα, και με κατά εκατό φορές λιγότερα θύματα, ιδρύοντας την Ομοσπονδιακή Βαλκανική Δημοκρατία. Ούτε η εθνική καταπίεση, ούτε η εθνική σαγωμάρα, ούτε η έξαψη των θρησκευτικών διαφορών θα ήταν δυνατές μέσα σ' ένα πλήρη και συνεπή δημοκρατισμό. Κι οι βαλκανικοί λαοί θα εξασφάλιζαν μια πραγματικά γρήγορη, πλατειά και ελεύθερη ανάπτυξη.

Ποιες ήταν οι ιστορικές αιτίες, που έκαναν ώστε να λυθούν τα φλέγοντα ζητήματα των Βαλκανίων με πόλεμο, που τον καθοδηγούσαν τα αστικά και δυναστικά συμφέροντα; Κυριώτερη αιτία είναι η αδυναμία του προλεταριάτου στα Βαλκάνια και ύστερα η αντιδραστική επιρροή και η καταπίεση της ισχυρής ευρωπαϊκής κεφαλαιοκρατίας. Αυτή φοβάται την πραγματική απελευθέρωση και για το σπίτι της και για τα Βαλκάνια, προσπαθεί μόνο να πορίζεται για λογαριασμό ξένων, υποδαυλίζει το σωβινισμό και την εθνική έχθρα, για να διευκολύνει την πολιτική της, πολιτική ληστείας, για να δυσκολέψει την ελεύθερη ανάπτυξη των καταπιεζόμενων τάξεων στα Βαλκάνια.

Ο ρούσικος σωβινισμός δεν είναι λιγότερο αντιπαθητικός από τον ευρωπαϊκό, με την αφορμή των βαλκανικών γεγονότων, όμως ο σκεπασμένος,

ο φτιασιδωμένος, ο χρωματισμένος με φιλελεύθερες φράσεις σωβινισμός των Καντέ είναι ακόμα πιο αντιπαθητικός και πιο ύπουλος, παρά ο χοντροκομένος σωβινισμός των εφημερίδων του κόμματος των Μαύρων Εκατονταρχιών. Οι εφημερίδες αυτές προκαλούν ανοιχτά την Αυστρία (σημειώνουμε σε παρένθεση, ότι σ' αυτή τη χώρα, την πιο καθυστερημένη από τις ευρωπαϊκές χώρες, είναι εξασφαλισμένη για τους λαούς ασύγκριτα μεγαλύτερη ελευθερία παρά στη Ρωσία).

Και η «Ρετς» των Καντέ έγραφε με την αφορμή της κατάληψης της Αδριανούπολης: «Τα νέα περιστατικά δίνουν στη ρούσικη διπλωματία πλήρη δυνατότητα για να γίνει πιο επίμονη»...

★ (Β.Ι. Λένιν: τ. 16ος, σελ. 356-357. Πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Πράβντα» Νο 74 (278), στις 11 Απρίλη (29 Μάρτη) 1913, με την υπογραφή Β.Ι.).

Οι βαλκανικοί λαοί και η ευρωπαϊκή διπλωματία

Σήμερα το γενικό ενδιαφέρον είναι στραμμένο στα Βαλκάνια. Κι αυτό είναι αυτονόητο. Για όλη την Ανατολική Ευρώπη σημαίνει, ίσως, η ώρα, που τον ελεύθερο και αποφασιστικό λόγο, θα τον πουν οι ίδιοι οι λαοί.

Δεν έχουν πια πέραση τα παιχνίδια των αστικών «Δυνάμεων» και των διπλωματιών τους, που ξεπέρασαν η μια την άλλη στην επιστήμη για

τις ραδιουργίες, τις δολοπλοκίες και τις τρικλοποδιές.

Οι βαλκανικοί λαοί θα μπορούσαν να πουν, όπως λέγανε παληά οι δικοί μας δουλοπάροικοι: «Ας μας λείπει η χειρότερη απ' όλες τις θλίψεις - η οργή του αφέντη μα και η αγάπη του αφέντη» (¹). Και η εχθρική και η δήθεν φιλική επέμβαση των «Δυνάμεων» της Ευρώπης για τους αγρότες και εργάτες των Βαλκανίων σημαίνει μόνο να τους βάζουν κάθε είδους δεσμά και εμπόδια στην ελεύθερη εξέλιξη προς τις γενικές συνθήκες της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Γι' αυτό, ανάμεσα στ' άλλα, πρέπει να αγωνιστούν και ενάντια στην κρατική-κυβερνητική και ενάντια στη φιλελεύθερη διπλωματία. Είναι π.χ. όλως διόλου ψεύτικοι οι συλλογισμοί της «Ρετς», που προσκαλούσε τις προάλλες τη «ρούσικη κοινωνία» (δηλαδή τη μπουρζουαζία) να θυμηθεί τα λόγια του εγγλέζικου υπουργικού όργανου, ότι η Ευρώπη δεν θα επιτρέψει την «κακή διοίκηση» των Βαλκανίων!

«Ας μη σταυρώσει τα χέρια η διπλωματία μας» φωνάζει το Ρετς.

Ακόμα και η πιο «φιλελεύθερη» αστική Ευρώπη, απαντούμε εμείς, δεν φέρνει στα Βαλκάνια τίποτα άλλο εκτός απ' την υποστήριξη της σαπίλας και της αποτελμάτωσης, εκτός απ' τα φεουδαρχικά εμπόδια στην ελευθερία. Η Ευρώπη ακριβώς εμποδίζει να εγκαθιδρυθεί η Ομοσπονδιακή Βαλκανική Δημοκρατία.

(¹) Εδώ ο Λένιν έχει υπ' όψη του τα λόγια της δούλας Λιζάνκα στο έργο «Δυστυχία εξυπνάδας» του Α.Σ. Γκριμπογιέντωφ (πράξη 1η, σκηνή 2η).

Οι πρωτοπόροι εργάτες των Βαλκανίων και όλη η Βαλκανική Δημοκρατία βάζουν τις ελπίδες τους αποκλειστικά στην ανάπτυξη της συνείδησης, του δημοκρατισμού και της πρωτοβουλίας των **μαζών** κι όχι στις ραδιουργίες των αστών διπλωματών, με οποιεσδήποτε φιλελεύθερες φράσεις, κι αν προσπαθούν να τις στολίσουν.

★ (Β.Ι. Λένιν: Τ. 16ος, σελ. 158. Πρωτοδημοσιεύτηκε στην «Πράβντα» Νο 144 στις 29 (16) Οχτώβρη 1912, με την υπογραφή Β.).

★ Η κοινωνική σημασία του βαλκανικού πολέμου

....

«Στη Δυτική, ηπειρωτική Ευρώπη, η εποχή των αστικοδημοκρατικών επαναστάσεων αγκαλιάζει ένα αρκετά καθορισμένο χρονικό διάστημα, που διαρκεί από το 1789 ώς το 1871. Η εποχή αυτή ήταν ακριβώς η εποχή των εθνικών κινημάτων και της δημιουργίας εθνικών κρατών. Με τη λήξη αυτής της εποχής η Δυτική Ευρώπη μετατρέπεται σε ένα συμπαγές σύστημα κρατών, που κατά γενικό κανόνα είναι κράτη εθνικά. Γι' αυτό το να ζητούμε τώρα, μέσα στα προγράμματα των δυτικοευρωπαίων σοσιαλιστών, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, σημαίνει πως δεν καταλαβαίνουμε ούτε το άλφα του μαρξισμού.

Στην Ανατολική Ευρώπη και στην Ασία η εποχή των αστικοδημοκρατικών Επαναστάσεων άρχισε μόλις το 1905. Οι επαναστάσεις στη Ρωσία,

Περσία, Τουρκία, Κίνα, **οι βαλκανικοί πόλεμοι, να η αλυσσίδα** των παγκόσμιων γεγονότων της εποχής **μας** στην Ανατολή μας. Και μόνο ένας στραβός δεν μπορεί να δει σ' αυτή την αλυσσίδα το ξύπνημα μιας **ολόκληρης σειράς** αστικοδημοκρατικών εθνικών κινημάτων, που τείνουνε στην ίδρυση εθνικά ανεξάρτητων και εθνικά ενιαίων κρατών».

....

★ (Ν. Λένιν: Τόμος 16ος, σελ. 435-436). (Γράφτηκε το Φλεβάρη 1914, δημοσιεύτηκε στα 1917, στο περιοδικό «Προσβεστσένιε» Νο 4, 5 και 6 με τον τίτλο: «Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών» και με την υπογραφή: Β. Ιλιτς).

V
Ο αποκλεισμός της Ελλάδας στα 1917

Ποιον κοροϊδεύετε; Τον εαυτό σας κοροϊδεύετε!

«Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος (της Ελλάδας) υπόγραψε το πραχτικό της παραίτησής του από το θρόνο, κάτω από την πίεση της διπλωματίας της Αντάντ». - Να τι γράφει με την ευκαιρία της παραίτησης η εφημερίδα του πρώην υπουργού των εξωτερικών της προσωρινής «επαναστατικής» κυβέρνησης κ. Μιλιούκωφ. **Την Ελλάδα την έπνιξαν οι κ.κ. διπλωμάτες της Αντάντ, υποκινώντας στην αρχή το βενιζελικό κίνημα (ο Βενιζέλος είναι ο πρώην υπουργός του Κωνσταντίνου, που πέρασε στην υπηρεσία του αγγλικού κεφαλαίου), αποσπώντας τμήματα στρατού, καταλαμβάνοντας με τη βία ένα τμήμα του ελληνικού εδάφους, εκβιάζοντας τέλος με την πίεση το «νόμιμο» μονάρχη σε παραίτηση, προκαλώντας δηλαδή επανάσταση απ' τα πάνω.** Ο καθένας ξέρει τι είδους «πίεση» ήταν και είναι αυτή: πίεσαν την Ελλάδα με την πείνα, την απόκλεισαν τα πολεμικά των αγγλογάλλων και ρώσων ιμπεριαλιστών, την Ελλάδα την άφησαν **χωρίς ψωμί**. Η «πίεση» απάνω στην Ελλάδα ήτανε της ίδιας φύσης με εκείνη που εφάρμοσαν πριν λίγο καιρό στη Ρωσία, αν πιστέψουμε τις εφημερίδες, οι αμαθείς χωριάτες ενός μικρού απομακρυσμένου χωριού, καταδικάζοντας σε θάνατο από την πείνα έναν πολίτη που κατηγορήθηκε για εξύβριση της χριστιανικής θρησκείας. Οι αμαθείς χωριάτες, σε μια μισοάγρια γωνιά

της Ρωσίας, βασάνισαν με την πείνα έναν «εγκληματία». Οι «πολιτισμένοι» ιμπεριαλιστές της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ρωσίας κλπ. **βασάνισαν με την πείνα** μια ολόκληρη χώρα, ένα ολόκληρο λαό, για να τον εξαναγκάσουν με την «πίεση» να αλλάξει πολιτική.

Να ποια είναι η **πραγματικότητα** του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Να ποια είναι η πραγματική κατάσταση των διεθνών σχέσεων στην περίοδο που περνούμε. Και οι κύριοι εσσέροι γελάνε γι' αυτό... Πραγματικά αυτό είναι πολύ - πολύ γελοίο.

Το «Ντιέλο Ναρόντα», η υπουργική εφημερίδα των Κερένσκι, Τσερνώφ και Σία δημοσιεύει ένα γελαστό κύριο άρθρο, με τον τίτλο «Η αυτοδιάθεση της Ελλάδας». Η κοροϊδία των εσσέρων για αυτοδιάθεση της Ελλάδας θα ήταν υπέροχη **αν ήταν ειλικρινής**. Η ειλικρίνεια στην πολιτική σημαίνει όχι ότι οι κ.κ. Κερένσκι, Τσερνώφ και Σία έπρεπε ν' αποδείξουν την ατομική τους ειλικρίνεια, αυτή τη δεχόμαστε πρόθυμα και δεν πρόκειται καθόλου γι' αυτό. Ειλικρίνεια στην πολιτική, δηλαδή σε κείνο το πεδίο των ανθρώπινων σχέσεων που έχει σχέση όχι με μονάδες, αλλά με **εκατομμύρια** - η ειλικρίνεια στην πολιτική είναι πράμα που επιτρέπει μια πλήρη επαλήθευση **του συσχετισμού μεταξύ λόγων και πράξεων.**

Το κύριο άρθρο του «Ντιέλο Ναρόντα» είναι ανειλικρινές ακριβώς γιατί το κόμμα των σοσιαλεπαναστατών και οι Κερένσκι και Τσερνώφ **σαν αρχηγοί του**, υποστηρίζουν ακριβώς την κυβέρνηση που πνίγει... συγγνώμην, την κυβέρνηση της «αυτοδιάθεσης» της Ελλάδας - μαζί με τους πολίτες Τσερετέλλι και Σκομπέλεφ... «Είναι φανερό στον

καθένα - ότι μεταξύ της ληστρικής επίθεσης της ιμπεριαλιστικής Γερμανίας ενάντια στο Βέλγιο, της Αυστρίας ενάντια στη Σερβία και της σημερινής επίθεσης των κυβερνήσεων της Αντάντ στα εσωτερικά της Ελλάδας δεν υπάρχει στην ουσία καμμιά διαφορά».

Ναι, αυτό είναι φανερό κι αυτό δεν είναι καθόλου ηθική, όπως νομίζουν οι κύριοι εσσέροι, αλλά καθαρώτατη πολιτική. Η ληστρική επίθεση, να σε **τι συμμετέχετε** πολίτες εσσέροι, πολίτες μενσεβίκοι, **συμμετέχοντας στην κυβέρνηση**. Η ληστρική επίθεση είναι γεγονός, «η πίεση της διπλωματίας της Αντάντ» - όλης της διπλωματίας της Αντάντ, συνεπώς και της **ρούσικης**, γίνονταν προφανώς **και μετά** την είσοδο στην κυβέρνηση των Τσερνώφ, Τσερετέλλι κλπ.

Και το πρόγραμμα της «ειρήνης χωρίς προσαρτήσεις», και οι διεκδικήσεις, «της επαναστατικής δημοκρατίας» από τη νέα κυβέρνηση; Και οι διακηρύξεις; Μένει μήπως ακόμα σκοτεινό το ότι όλα αυτά τα προγράμματα, οι διακηρύξεις, οι υποσχέσεις, οι δηλώσεις και οι όροι κλπ. κλπ. - είναι **πέρα για πέρα** μια κοροϊδία του λαού;

Τον εαυτό σας κοροϊδεύετε, κύριοι εσσέροι και μενσεβίκοι! Κοροϊδεύετε την πολιτική της εμπιστοσύνης στους κεφαλαιοκράτες και στην κυβέρνηση της κεφαλαιοκρατίας. Κοροϊδεύετε το δικό σας το ρόλο σαν εύγλωττοι μεγαλορρήμονες, υπουργοποιημένοι λακέδες του καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού.

★ (Ν. Λένιν: Αρθρο του στην «Πράβντα» στις 16 (3) Ιούνη 1917. Ξαναδημοσιεύτηκε και στο φύλλο της 14 Οχτώβρη 1932).

Πίνακας ονομάτων

Γ

● **Γιουνγκ, σερ Τζων, Βαρώνος Λίζγκαρ** (1807-1876). — Βρετανός διοικητικός. Υπεύθυνος για την Ιρλανδία (1852-1855). Στη συνέχεια διορίσθηκε επίτροπος των Ιονίων νήσων (1855-1859) και αργότερα κυβερνήτης του Καναδά.

● **Γκραίυ, σερ Τζωρτζ** (1799-1882). — Βρετανός πολιτικός. Διετέλεσε υπουργός διαφόρων κυβερνήσεων, σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, μεταξύ 1846-1866. Υπουργός αποικιών (1854-1855).

● **Γλάδστον, Ουίλλιαμ Εβαρτ** (1809-1898). — Πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας σε διάφορα χρονικά διαστήματα μεταξύ 1868-1894. Το 1867 διαδέχθηκε το λόρδο Ράσσελ στην ηγεσία του Αγγλικού Φιλελευθέρου Κόμματος.

Ε

● **Εμπερντιν, κόμης Τζωρτζ - Χάμιλτον - Γκόρντον** (1784-1860). — Εγγλέζος τόρρυ (συντηρητικός) κι ύστερα φιλελεύθερος - συντηρητικός, υπουργός των εξωτερικών (1828-1831 και 1841-1846) και πρωθυπουργός (1852-1855).

Κ

● **Καλλέργης Δημήτριος** (1803-1867). — Ελληνας στρατηγός και πολιτικός. Υπασπιστής του Καποδίστρια. Στα 1854-1855 υπουργός των στρατιωτικών.

● **Κάνινγκ, Τζωρτζ** (1770-1827). — Εγγλέζος τόρρυ, υπουργός των εξωτερικών (1822-1827) και πρωθυπουργός (1827).

● **Καποδίστριας, κόμης Ιωάννης** (1776-1831). — Υπουργός των εξωτερικών της Ρωσίας (1816-1822), κατόπιν κυβερνήτης της Ελλάδας (1827-1831).

● **Κάουτσκι, Καρλ** (1854). — Γερμανός σοσιαλδημοκράτης, οικονομολόγος και ιστορικός, ένας από τους μεγαλύτερους θεωρητικούς της εποχής της ΙΙ Διεθνούς. Ενας από τους

ιδρυτές του ανεξάρτητου σοσιαλιστικού κόμματος και της 21)2 Διεθνούς της Βιέννης. Υστερα από την Οχτωβριανή Επανάσταση επιτέθηκε κάνοντας κριτική ενάντια στο σοβιετικό σύστημα.

● **Κερένσκι, Α.Φ.** (1881). — Ρώσος σοσιαλ-επαναστάτης. Βουλευτής στη Δούμα. Υπουργός της δικαιοσύνης κι ύστερα πρωθυπουργός της προσωρινής Κυβέρνησης στην περίοδο της Φεβρουαριανής Επανάστασης του 1917. Οργανωτής της εκστρατείας ενάντια στη μποσλεβίκικη Πετρούπολη κατά την Οχτωβριανή Επανάσταση.

● **Κλάρεντον, κόμης Τζωρτζ - Ουίλλιαμ - Φρειδερίκος - Βίλερς** (1802-1870). — Εγγλέζος φιλελεύθερος, υπουργός των εξωτερικών (1853-1858, 1865-1866, 1868-1870).

● **Κωνσταντίνος ΙΙ Γλύξμπουργκ** (1868-1922). — Βασιλιάς της Ελλάδας (1913-1917 και 1920-1922). Στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο τέθηκε με το μέρος του γερμανικού ιμπεριαλισμού, πράμα που συνετέλεσε στην εκθρόνισή του από την Αντάντ (1917), για την οποία μιλά ο Λένιν.

Λ

● **Λάιαρντ, Οστίν - Ερρίκος** (1817-1948). — Εγγλέζος αρχαιολόγος και διπλωμάτης, μέλος του κοινοβουλίου, φιλελεύθερος.

● **Λήβεν, πρίγκηπας Χριστόφορος Αντρέγιεβιτς φον** (1777-1830). — Ρώσος διπλωμάτης, πρεσβευτής στο Βερολίνο (1809-1812) και στο Λονδίνο (1812-1834).

Μ

● **Μαίτλαντ, σερ Τόμας** (1765-1824). — Αγγλος στρατηγός και πρώτος αρμοστής των Ιονίων νήσων. Ως στρατηγός, το 1816, στάλθηκε στην Κέρκυρα και ανέλαβε τη στρατιωτική διοίκηση των Επτανήσων.

● **Μάρτιν, Τζέημς, βαρώνος** (1815-1866). — Βρετανός νομικός και δικαστής.

● **Μαυροκορδάτος, Αλέξανδρος** (1791-1865). — Ελληνας φιλελεύθερος, υπουργός - πρόεδρος (1822, 1844-1845 και 1854-1855).

● **Μενσικώφ, πρίγκηψ Αλέξανδρος Σεργκέβιεβιτς** (1787-1869). — Ρώσος στρατηγός, αρχηγός της εκστρατείας στην εποχή του Κριμαϊκού πολέμου.

● **Μεταξάς, κόμης Ανδρέας** (1786-1860). — Επιφανής έλληνας κρατικός παράγοντας.
● **Μιλιούκωφ, Π.Ν.** (1859). — Καθηγητής της ιστορίας, αρχηγός των ρώσων φιλελευθέρων, ηγέτης του κόμματος των καντέ. Υπουργός των εξωτερικών της προσωρινής κυβέρνησης (1917).
● **Μούλινγκς, Ιωσήφ - Ράντολφ** (1792). — Εγγλέζος τόρρυ μέλος του κοινοβουλίου.
● **Μουστοξύδης, Ανδρέας** (1785-1860). — Ελληνας ιστορικός και φιλόλογος. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα, αλλά έζησε και αρκετά χρόνια στο εξωτερικό. Υπήρξε οπαδός του Καποδίστρια.
● **Μπάουερ, Οττο** (1882). — Ενας από τους αρχηγούς της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας. Θεωρητικός της αυστρομαρξιστικής σχολής, συγγραφέας μιας σειράς βιβλίων. Στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, όντας αιχμάλωτος στη Ρωσία, υποστήριξε τη θεση των μενσεβικικο - διεθνιστών. Υπουργός της κυβέρνησης συνασπισμού στην Αυστρία (1918). Ενας από τους οργανωτές της 2 1)2 Διεθνούς της Βιέννης. Συγγραφέας σειράς άρθρων ενάντια στον κομμουνισμό και τη σοβιετική εξουσία. Στα 1927 συνέβαλε ενεργητικά στο τσάκισμα της εξέγερσης των εργατών της Βιέννης.
● **Μωάμεθ ΙΙ ο Μέγας - καταχτητής** (1430-1481). — Τούρκος Σουλτάνος (1451-1481), καταχτητής της Κωνσταντινούπολης (1453).

Ν

● **Ναπολέων Ι Βοναπάρτης** (1769-1821). — Γάλλος αυτοκράτορας (1804-1815).
● **Ναπολέων ΙΙΙ, Λουδοβίκος-Βοναπάρτης** (1808-1873). — Πρόεδρος της Γαλλίας (1848-1852) κι ύστερα αυτοκράτορας (1852-1870).
● **Νικόλαος Ι, Νικολάι Πάβλοβιτς** (1796-1855). — Τσάρος της Ρωσίας. Διαδέχθηκε, στο θρόνο, τον αδελφό του Αλέξανδρο Ι, το 1825.
● **Νοταράς Λουκάς.** — Ναύαρχος του Βυζαντίου στα μέσα του 15ου αιώνα.
● **Ντέρμπυ, (Εντουαρντ Τζωρτζ Στάνλεϋ** (1799-1869). — Βρετανός πολιτικός. Χρημάτισε τρεις φορές πρωθυπουργός

της Μ. Βρετανίας. Μετέφρασε, το 1864, την «Ιλιάδα» σε ελεύθερο στίχο.

● **Ντίμπιτς, κόμης Ιβάν Ιβάνοβιτς** (1785-1841). — Ρώσος στρατάρχης, αρχηγός της εκστρατείας κατά το ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828-1829, κατέστειλε την πολωνική εξέγερση του 1831.

Ο

● **Οθωνας** (1815-1867). — Βαυαρός πρίγκηπας, βασιλιάς της Ελλάδας (1833-1863).

● **Ουέλλιγκτον, δούκας Αρθούρο, Βελεσλέυ** (1769-1852). — Εγγλέζος αρχιστράτηγος, διοικητής των στρατευμάτων κατά τον πόλεμο με το Ναπολέοντα. Τόρρυ, αρχηγός των εγγλέζων αντιδραστικών, πρωθυπουργός (1827-1829 και 1834).

● **Ουόρντ, Χένρυ-Τζωρτζ** (1797-1860). — Βρετανός κυβερνήτης των Ιονίων νήσων μεταξύ 1849-1855.

● **Ούρκαρ, Ντέηβιντ,** (1805-1877). — Βρετανός διπλωμάτης. Υπηρέτησε στο ελληνικό ναυτικό στον πόλεμο της εθνικής ανεξαρτησίας. Αργότερα, το 1836, στάλθηκε με το βαθμό του γραμματέα στη βρετανική πρεσβεία της Κωνσταντινούπολης. Αντιτάχθηκε στην εξωτερική πολιτική του Πάλμερστον.

Π

● **Πάικος, Ανδρόνικος** (1799-1880). — Νομικός και πολιτευτής. Χρημάτισε αρκετές φορές υπουργός. Επί Οθωνα έγινε εισαγγελέας του Αρείου Πάγου.

● **Πάλμερστον, υποκόμης Τζων-Ντεμπλ** (1784-1865). — Εγγλέζος πολιτικός, βίγος (εργατικός), υπουργός των εξωτερικών (1830-1841 και 1846-1852), των εσωτερικών (1852-1855) και πρωθυπουργός (1855-1858 και 1859).

● **Ποτρέσωφ, Ν.Α.** (1869). — Ενας από τους ηγέτες του μενσεβικισμού και από τους συντάχτες της «Ισκρας». Στο ΙΙ Συνέδριο του Ρωσικού Σ.Δ. Εργατικού Κόμματος πήγε με τους μενσεβίκους. Στα 1917 έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στη μπουρζουάδικη εφημερίδα «Ντεν» (ημέρα), που διεξήγαγε αγώνα ενάντια στους μποσλεβίκους.

● **Πότσο ντι Πόργκο, κόμης Κάρολος - Ανδρέας**

(1764-1842). — Ρώσος διπλωμάτης, πρεσβευτής στο Παρίσι (1814-1834) και στο Λονδίνο (1835-1839).

Ρ

● **Ρέντγκλιφ,** κύττα Στράτφορντ ντε Ρέντγκλιφ.

● **Ράσσελ,** λόρδος ύστερα κόμης Τζων (1792-1878). — Ηγέτης του αγγλικού κόμματος των Ουίγων (εργατικοί), πρωθυπουργός (1846-1852 και 1865-1866). Υπουργός των εξωτερικών (1852-1853 και 1859-1865).

Σ

● **Σκομπέλεφ, Σ.Ι.** (1855). — Σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος, βουλευτής στην 4η Δούμα. Αντιπρόεδρος και μέλος της Ε.Ε. του Σοβιέτ της Πετρούπολης στα 1917. Υπουργός της εργασίας στην προσωρινή κυβέρνηση. Οπαδός του συνασπισμού με τη μπουρζουαζία και αμυνίτης. Δούλεψε στην επιτροπή επί των συμβάσεων της Ρωσικής Ομοσπονδιακής Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας.

● **Στράτφορντ ντε Ρέντγκλιφ, κόμης** (1786-1880). Εγγλέζος διπλωμάτης, από το 1841-1848 πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη.

● **Τσερετέλλι Ηρακλής** (1882). — Σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος, βουλευτής στη ΙΙ Δούμα και ηγέτης της Σοσιαλδημοκρατικής φράξιας. Επί κεφαλής των μενσεβίκων για τη συνέχιση του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Υπουργός των Ταχυδρομείων και Τηλεγραφείων, στην Προσωρινή Κυβέρνηση του 1917, μέλος της Ε.Ε. των Σοβιέτ κατά την πρώτη σύνοδο.

● **Τσερνώφ, Β.Μ.** (1876). — Ενας από τους θεωρητικούς και αρχηγούς του κόμματος των σοσιαλ-επαναστατών της Ρωσίας. Υπουργός της γεωργίας της κυβέρνησης Κερένσκυ. Πρόεδρος της συνταχτικής συνέλευσης. Ενας από τους αρχηγούς στην εξέγερση των τσεχοσλοβάκων και εσσέρων στα 1918 και εμψυχωτής στην εξέγερση της Κροστάνδης στο 1921.

Χ

● **Χάμερ Πουργκστάλ, Ιωσήφ φον** (1774-1856). — Γερμανός ιστορικός, ερευνητής των ζητημάτων της εγγύς Ανατολής.

Βιβλιογραφία

Κ. Μαρξ και Φ. Ενγκελς: «Απαντα» τόμοι: 9,10,11,21,22,23, ρούσικη έκδοση.
«Αρχείο Κ. Μαρξ και Φρ. Ενγκελς» Τ. Ι, ρούσικη έκδοση.
Φ. Ενγκελς: «Η Διαλεχτική της Φύσης».
Ν. Λένιν: «Απαντα»: Τόμοι: XVI, XVII, XVIII.
«Πράβντα» 16 (3) Ιούνη 1917, είτε 14 Οχτώβρη 1932.

